

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

www.llyw.cymru

Llywodraeth Cymru

Dogfen Ymgynghori

Datganoli, Democratiaeth a Chyflawni

Bil Llywodraeth Leol (Cymru) Drafft a'r Memorandwm Esboniadol

Diwygio Llywodraeth Leol

Dyddiad cyhoeddi: 24 Tachwedd 2015

Camau i'w cymryd: Ymatebion erbyn 15 Chwefror 2016

Trosolwg

Mae'r ymgynghoriad hwn gan Lywodraeth Cymru yn ceisio barn ar gynnwys Bil Llywodraeth Leol (Cymru) Drafft, Memorandwm Esboniadol Drafft ac Aseiad Effaith Rheoleiddiol Drafft.

Amcan y Bil Drafft yw cwblhau'r rhaglen i uno Awdurdodau Lleol a nodi fframwaith deddfwriaethol newydd sydd wedi'i ddiwygio ar gyfer democratiaeth, atebolrwydd, perfformiad ac elfennau o faterion ariannol Awdurdodau Lleol. Bydd hefyd yn sefydlu comisiwn statudol, Comisiwn Staff y Gwasanaethau Cyhoeddus.

Sut i ymateb

Y dyddiad cau ar gyfer ymatebion yw **15 Chwefror 2016**.

Dylid anfon yr ymatebion trwy e-bost neu'r post i'r cyfeiriad isod. Mae croeso i chi ymateb yn Gymraeg neu yn Saesneg.

Rhagor o wybodaeth a dogfennau cysylltiedig

Gellir gwneud cais am fersiynau o'r ddogfen hon mewn print bras, mewn Braille neu mewn ieithoedd eraill.

Mae'r dogfennau ymgynghori ar gael ar wefan Llywodraeth Cymru
www.llyw.cymru/ymgyngoriadau

Manylion cysylltu

I gael rhagor o wybodaeth, cysylltwch â:

Diwygio Llywodraeth Leol
Llywodraeth Cymru
Parc Cathays
Caerdydd
CF10 3NQ

e-bost: RLGProgramme@cymru.gsi.gov.uk

Diogelu data

Sut y byddwn yn defnyddio'r farn a'r wybodaeth a roddwch inni

Bydd unrhyw ymateb a anfonwch atom yn cael ei weld yn llawn gan staff Llywodraeth Cymru sy'n gweithio ar y materion y mae'r ymgynghoriad hwn yn ymdrin â nhw. Mae'n bosibl y bydd aelodau eraill o staff Llywodraeth Cymru yn gweld yr ymateb hefyd, er mwyn eu helpu i gynllunio ymgynghoriadau ar gyfer y dyfodol.

Mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu cyhoeddi crynodeb o'r ymatebion i'r ddogfen hon. Mae'n bosibl hefyd y byddwn yn cyhoeddi'r ymatebion yn llawn. Fel arfer, bydd enw a chyfeiriad (neu ran o gyfeiriad) yr unigolyn neu'r sefydliad a anfonodd yr ymateb yn cael eu cyhoeddi gyda'r ymateb. Mae hynny'n helpu i ddangos bod yr ymgynghoriad wedi'i gynnal yn briodol. Os nad ydych yn dymuno i'ch enw a'ch cyfeiriad gael eu cyhoeddi, rhowch wybod i ni yn ysgrifenedig wrth anfon eich ymateb. Byddwn wedyn yn cuddio'ch manylion.

Mae'n bosibl y bydd yr enwau a'r cyfeiriadau y byddwn yn eu cuddio yn cael eu cyhoeddi'n ddiweddarach, er nad yw hynny'n debygol o ddigwydd yn aml iawn. Mae Deddf Rhyddid Gwybodaeth 2000 a Rheoliadau Gwybodaeth Amgylcheddol 2004 yn caniatáu i'r cyhoedd gael gweld gwybodaeth a gedwir gan lawer o gyrff cyhoeddus, gan gynnwys Llywodraeth Cymru. Mae hynny'n cynnwys gwybodaeth sydd heb ei chyhoeddi. Fodd bynnag, mae'r gyfraith hefyd yn caniatáu i ni gadw gwybodaeth yn ôl dan rai amgylchiadau. Os bydd unrhyw un yn gofyn am gael gweld gwybodaeth a gadwyd yn ôl gennym, bydd rhaid inni benderfynu a ydym am ei rhyddhau ai peidio. Os bydd rhywun wedi gofyn inni beidio â chyhoeddi ei enw a'i gyfeiriad, bydd hynny'n ffaith bwysig i ni ei chadw mewn cof. Fodd bynnag, fe allai fod rheswm pwysig dros orfod datgelu enw a chyfeiriad unigolyn, er ei fod wedi gofyn i ni beidio â'u cyhoeddi. Byddem yn cysylltu â'r unigolyn ac yn gofyn am ei farn cyn gwneud unrhyw benderfyniad terfynol i ddatgelu'r wybodaeth.

Cynnwys

Rhagair gan y Gweinidog Gwasanaethau Cyhoeddus.....	1
Cyflwyniad – Beth yw'r ymgynghoriad hwn	2
Y Bil Drafft.....	3
Diwygiadau Canlyniadol	3
Rhan 1: Ardaloedd Llywodraeth Leol a Chynghorau Sir	4
Pennod 1: Ardaloedd Llywodraeth Leol	4
Pennod 2: Etholiadau cyffredin Cynghorwyr a'r cyfnod yn y swydd	11
Pennod 3: Cynghorau Newydd: Cyllid	13
Materion eraill	16
Rhan 2: Pŵer Cymhwysedd Cyffredinol.....	19
Pennod 2: Cynghorau Cymuned â Chymhwysedd	19
Rhan 3: Hybu Mynediad i Lywodraeth Leol	21
Pennod 2: Cyfranogiad y Cyhoedd mewn Llywodraeth Leol.....	21
Pennod 3: Pwyllgorau Ardaloedd Cymunedol.....	22
Pennod 4: Ceisiadau Gwella.....	22
Pennod 5: Mynediad i Gyfarfodydd etc.....	23
Materion eraill	24
Rhan 4: Swyddogaethau Cynghorau Sir a'u Haelodau	26
Pennod 4: Darpariaeth Bellach am Ddyletswyddau ar Aelodau.....	26
Pennod 7: Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu a Phwyllgorau Safonau	26
Materion eraill	27
Rhan 5: Cynghorau Sir: Llywodraethu yn Well.....	34
Pennod 1: Dyletswydd i wneud trefniadau i sicrhau llywodraethu da etc.	34
Pennod 2: Cynlluniau Corfforaethol	35
Pennod 3: Asesu Trefniadau Llywodraethu	35
Pennod 6: Darpariaeth Amrywiol	36
Pennod 7: Rôl y Pwyllgorau Llywodraethu Corfforaethol ac Archwilio....	36
Materion eraill	36
Rhan 6: Cynghorau Cymuned.....	42
Pennod 1: Adolygiad o Drefniadau Cynghorau Cymuned	42
Pennod 2: Aelodau o Gynghorau Cymuned i Ddilyn Hyfforddiant	43
Pennod 3: Dyddiadau Etholiad Cynghorau Cymuned.....	43
Materion eraill	44
Rhan 7: Materion y Gweithlu.....	47
Pennod 2: Comisiwn Staff y Gwasanaethau Cyhoeddus.....	47
Rhan 8: Cyffredinol ac Atodlenni.....	49
Atodlenni.....	49
Atodiad A: Asesiadau gan Gymheiriaid.....	50
Themâu Llywodraethu	50
Adolygwyr	50
Proses Enghreifftiol.....	51
Atodiad B: Cwestiynau Ymgynghori.....	54

Rhagair gan y Gweinidog Gwasanaethau Cyhoeddus

Roedd y Papur Gwyn *Diwygio Llywodraeth Leol: Grym i Bobl Leol* yn nodi fy ngweledigaeth ar gyfer Llywodraeth Leol yng Nghymru. Mae'r weledigaeth honno yn seiliedig ar Gynghorau gweithredol sy'n gweithio i ddarparu gwasanaethau cyhoeddus modern, hygyrch o safon uchel gyda'u cymunedau lleol. Dylai fod Cynghorau'n ymddwyn fel arweinwyr cymunedol a chyfryngwyr newid - yr arweinyddiaeth yn canolbwyntio ar ragoriaeth a'r Cynghorau'n ymrwymedig i edrych tuag allan yn eu rôl o safbwynt llunio lleoedd.

Roedd y Papur Gwyn hefyd yn nodi'r weledigaeth ar gyfer gwahanol feysydd llywodraeth yng Nghymru a'r berthynas rhyngddynt. Dymunwn weld Llywodraeth Leol sy'n gryf, yn hyblyg ac sydd wedi'i grymuso i gyflawni'r cyfeiriad strategol a nodwyd gan Lywodraeth Cymru yng ngoleuni amgylchiadau lleol. Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn darparu'r fframwaith ar gyfer cydlynu rhannau gwahanol o'r llywodraeth yng Nghymru. Bydd y Bil Drafft hwn a'r rhaglen ddiwygio yn cyfrannu at ganlyniadau gwell trwy sicrhau bod gwasanaethau Llywodraeth Leol yn gynaliadwy, yn integredig ac yn cynnwys pobl Cymru.

Ym mis Mehefin fe gyhoeddais yr opsiwn y mae Llywodraeth Cymru'n ei ffafrio o ran patrwm Llywodraeth Leol yng Nghymru yn y dyfodol. Gyda'r cyhoeddiad hwn, cyhoeddwyd mapiau a oedd yn dangos dau opsiwn mewn perthynas â'r Gogledd. Roedd y mapiau'n nodi'r opsiwn rydym ni'n ei ffafrio ar gyfer strwythur De, Canolbarth a Gorllewin Cymru ar gyfer y dyfodol, gan hwyluso trafodaeth bellach ar gyfer y Gogledd. Mae'n anodd tafoli ai dau ynteu tri Awdurdod Lleol fyddai orau yn y Gogledd. Rwyf yn croesawu barn trwy'r ymgynghoriad ffurfiol hwn ar ein holl gynigion ar gyfer uno Awdurdodau Lleol.

Rwyf yn deall fod hwn yn gyfnod ansicr, ac rwyf wedi ymrwymo i sicrhau y caiff telerau ac amodau staff Awdurdodau Lleol eu hamddiffyn fel na fydd unrhyw un dan anfantais oherwydd eu bod yn cael eu trosglwyddo i Awdurdod newydd. Felly, bydd y Bil hefyd yn sefydlu Comisiwn Staff y Gwasanaethau Cyhoeddus; cynnig sydd wedi denu cefnogaeth eang gan Lywodraeth Leol. Bydd Cyngor Partneriaeth Gweithlu y Gwasanaethau Cyhoeddus yn parhau wrth wraidd y weledigaeth i gefnogi'r gwaith o ddatblygu gweithlu gwasanaeth cyhoeddus o'r radd flaenaf. Dyma fydd y prif gyfeirbwynt ar gyfer y Comisiwn.

Mae'r ymgynghoriad hwn yn rhan bwysig o'r drafodaeth sydd eisoes ar y gweill am ddiwygio Llywodraeth Leol. Rwyf am glywed gennych a fydd ein cynigion ar gyfer deddfwriaeth yn helpu i gyflawni'r nod o greu'r Cynghorau 'gweithredol' sydd eu hangen ar Gymru. Hoffwn wybod hefyd a ydych yn credu y gallwn wneud rhagor i gyflawni'r amcan hwn.

Leighton Andrews AC
Y Gweinidog Gwasanaethau Cyhoeddus

Cyflwyniad – Beth yw'r ymgynghoriad hwn

Mae Llywodraeth Cymru yn ymgynghori ar Fil Llywodraeth Leol (Cymru) Drafft ("y Bil Drafft") a fydd yn cwblhau'r rhaglen o uno Awdurdodau Lleol ac yn nodi fframwaith deddfwriaethol newydd a diwygiedig ar gyfer democratiaeth, atebolrwydd, perfformiad ac elfennau o gyllid Awdurdodau Lleol. Bydd hefyd yn sefydlu comisiwn statudol, Comisiwn Staff y Gwasanaethau Cyhoeddus.

Rydym wedi ymgynghori o'r blaen ynghylch cynigion i ddiwygio Llywodraeth Leol. Mae'r tri Phapur Gwyn *Diwygio Llywodraeth Leol* (Gorffennaf 2014), *Comisiwn Staff i'r Gwasanaethau Cyhoeddus* (Hydref 2014) a *Diwygio Llywodraeth Leol: Grym i Bobl Leol* (Chwefror 2015),¹ yn nodi'r rhesymau pam ein bod yn cynnig y newid a'r dull a gynigiwn er mwyn diwygio Llywodraeth Leol. Mae manylion llawn yr ymgynghoriad, yr ymatebion a gafwyd a dolenni i'r ddogfennaeth ar gael ym Memorandwm Esboniadol y Bil Drafft.

Fel rhan o'r pecyn diwygio, pasiwyd y Bil Llywodraeth Leol (Cymru) cyntaf gan y Cynulliad ar 20 Hydref. Rhagwelir y ceir Cydsyniad Brenhinol yn ystod y cyfnod ymgynghori. Mae'r ddeddfwriaeth hon yn gwneud darpariaeth ar gyfer uno gwirfoddol ac mae'n gosod deddfwriaeth baratoi ar gyfer uno a diwygio pellach. Mae'r ddeddfwriaeth yn cynnwys darpariaethau sy'n ymwneud â Phwyllgorau Pontio, trefniadau etholiadol, trefniadau cydnabyddiaeth ariannol a chyfyngiadau ar drafodion a recriwtio etc.

Ar ôl ystyried y materion a godwyd a'r farn a fynegwyd yn ystod yr ymgynghoriad, rydym yn awr yn cyhoeddi Bil Llywodraeth Leol (Cymru) Drafft, Memorandwm Esboniadol Drafft, Aseiad Effaith Rheoleiddiol Drafft ac aseuadau effaith penodol am gyfnod ymgynghori pellach. Byddwn yn ystyried sylwadau a gafwyd yn ystod y cyfnod ymgynghori hwn wrth inni baratoi'r Bil a'r dogfennau cysylltiedig i'w cyflwyno i'r Cynulliad nesaf, ar ôl mis Mai 2016.

Mae'r Papur hwn yn cynnwys esboniadau polisi ychwanegol lle rydym wedi diwygio neu benderfynu peidio â pharhau â'r cynigion ym Mhapur Gwyn *Grym i Bobl Leol*, yn nodi cynigion ychwanegol rydym yn dymuno ymgynghori arnynt a materion nad ydym wedi cynnwys yn y Bil Drafft ond y bwriadwn eu cynnwys yn y Bil i'w gyflwyno. Lle bo'r darpariaethau yn y Bil Drafft fwy neu lai yr un peth â'r cynigion yn y Papur Gwyn, mae eglurhad pellach ar gael yn y Memorandwm Esboniadol, ac ni chaiff ei ailadrodd yma. Felly, dylid darllen y Papur hwn ar y cyd â'r Bil Drafft a'r dogfennau cysylltiedig. O ran ei strwythur, mae'r Papur hwn yn dilyn y Bil Drafft yn hytrach na'r Papur Gwyn.

Yn y ddogfen hon, mae unrhyw gyfeiriad at "y Papur Gwyn", yn cyfeirio at *Bapur Gwyn Diwygio Llywodraeth Leol: Grym i Bobl Leol*, oni bai y nodir yn wahanol.

¹ <http://gov.wales/consultations/localgovernment/white-paper-reforming-local-government/?skip=1&lang=cy>
<http://gov.wales/consultations/localgovernment/power-to-local-people/?skip=1&lang=cy>
<http://gov.wales/consultations/improving/public-services-staff-commission-consultation/?skip=1&lang=cy>

Y Bil Drafft

Bydd y cynigion yn y Bil Drafft yn cwblhau'r rhaglen o uno Awdurdodau Lleol ac yn pennu fframwaith deddfwriaethol newydd a diwygiedig ar gyfer democratiaeth, atebolrwydd, perfformiad ac elfennau o gyllid Awdurdodau Lleol. Bydd hefyd yn sefydlu comisiwn statudol, Comisiwn Staff y Gwasanaethau Cyhoeddus.

Mae diben y darpariaethau sydd wedi'u nodi yn y Bil Drafft, a'r effaith y bwriedir iddynt ei chael, i'w gweld ym Mhennod 3 y Memorandwm Esboniadol. Mae Nodiadau Esboniadol ar gyfer darpariaethau'r Bil Drafft hefyd ar gael yn Atodiad A y Memorandwm Esboniadol. Mae'r adrannau canlynol yn rhoi diweddariad ar gynigion a gafodd eu hamlinellu yn y Papur Gwyn, a chynigion newydd neu arfaethedig yr hoffem eich barn arnyn nhw.

Diwygiadau Canlyniadol

Nid yw'r Bil Drafft yn cynnwys diwygiadau canlyniadol cynhwysfawr na threfniadau trosiannol. Bydd y rhain yn cael eu drafftio i'w cynnwys yn y Bil i'w gyflwyno. Er enghraifft, mae rhai gofynion cynllunio statudol yn gysylltiedig ag etholiadau cyffredin Cynghorwyr (wrth 'cyffredin' golygwn etholiad arferol y Cyngor llawn). Y bwriad yw y bydd trefniadau trosiannol yn cael eu gwneud er mwyn sicrhau nad yw etholiadau cyffredin Awdurdodau Cysgodol yr Awdurdodau newydd yn 2019 yn sbarduno'r adolygiad o strategaethau sydd ei angen o dan Ddeddf Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (Cymru) 2015 neu wrth baratoi Cynlluniau Llesiant Lleol sy'n ofynnol o dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Rhan 1: Ardaloedd Llywodraeth Leol a Chynghorau Sir

Mae Rhan 1 o'r Bil Drafft yn cynnwys y darpariaethau a fydd yn sefydlu'r siroedd newydd a'u Cynghorau. Mae Pennod 1 yn nodi ardaloedd Llywodraeth Leol yng Nghymru. Mae Pennod 2 yn darparu ar gyfer cyfansoddiad ac ethol y Cynghorau newydd. Mae Pennod 3 yn darparu ar gyfer sefydlu'r Cynghorau newydd ac mae Pennod 4 yn gwneud darpariaeth amrywiol.

Cwestiwn 1.1: A oes gennych sylwadau am unrhyw un o'r darpariaethau yn Rhan 1 o'r Bil Drafft?

Rydym hefyd yn croesawu eich barn ar y materion canlynol.

Pennod 1: Ardaloedd Llywodraeth Leol

Argymhellodd y Comisiwn ar Lywodraethu a Darparu Gwasanaethau Cyhoeddus ("y Comisiwn") y dylid lleihau nifer yr Awdurdodau Lleol yng Nghymru drwy gyfres o drefniadau uno. Cafodd y dadleuon o blaid yr argymhelliad hwn a thystiolaeth ategol eu hegluro'n helaeth yn adroddiad y Comisiwn. Derbyniodd Llywodraeth Cymru y dadleuon hyn mewn Papur Gwyn a gyhoeddwyd ym mis Gorffennaf 2014, *Datganoli, Democratiaeth a Chyflawni: Diwygio Llywodraeth Leol*. Roedd y ddogfen hon yn nodi'r opsiwn y mae Llywodraeth Cymru yn ei ffafrio i uno Awdurdodau Lleol ar sail Opsiwn 1 y Comisiwn, a fyddai'n arwain at 12 o Awdurdodau newydd. Roedd hefyd yn nodi bod Gweinidogion yn parhau'n agored i ystyried patrymau eraill.

Yn y Papur Gwyn *Diwygio Llywodraeth Leol: Grym i Bobl Leol*, nodwyd y bwriad i barhau i uno Awdurdodau Lleol trwy'r Bil Drafft hwn. Ar 17 Mehefin 2015, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru yr opsiwn y mae'n ei ffafrio ar gyfer patrwm Llywodraeth Leol y dyfodol yng Nghymru, yn seiliedig ar wyth neu naw o Brif Awdurdodau Lleol newydd. Nodir y dewisiadau eraill hyn mewn dau dabl yn Atodlen 1 i'r Bil Drafft, a'r gwahaniaeth rhyngddynt yw patrwm y Siroedd newydd arfaethedig yn y Gogledd:

Tabl 1

Enw	Ardal
Sir 1 ²	Ynys Môn, Gwynedd a Chonwy
Sir 2	Sir Ddinbych, Sir y Fflint a Wrecsam
Sir 3	Ceredigion, Sir Benfro a Sir Gaerfyrddin
Sir 4	Abertawe a Chastell-nedd Port Talbot
Sir 5	Pen-y-bont ar Ogwr, Rhondda Cynon Taf a Merthyr Tudful
Sir 6	Caerdydd a Bro Morgannwg
Sir 7	Blaenau Gwent, Caerffili, Torfaen, Sir Fynwy a Chasnewydd
Powys	Powys

² Ymdrinnir ag enwi'r Siroedd newydd isod.

Tabl 2

Enw	Ardal
Sir 1	Ynys Môn a Gwynedd
Sir 2	Conwy a Sir Ddinbych
Sir 3	Sir y Fflint a Wrecsam
Sir 4	Ceredigion, Sir Benfro a Sir Gaerfyrddin
Sir 5	Abertawe Chastell-nedd Port Talbot
Sir 6	Pen-y-bont ar Ogwr, Rhondda Cynon Taf a Merthyr Tudful
Sir 7	Caerdydd a Bro Morgannwg
Sir 8	Blaenau Gwent, Caerffili, Torfaen, Sir Fynwy a Chasnewydd
Powys	Powys

Wrth nodi'r opsiwn y mae'n ei ffafrio, pwysleisiodd Llywodraeth Cymru y byddai cyfle i'r cyhoedd, sefydliadau sydd â diddordeb a rhanddeiliaid gyflwyno'u barn yn ffurfiol ar y cynigion. Mae'r adran ganlynol yn nodi amrywiaeth o faterion sy'n ymwneud â'r uno arfaethedig, ac mae'n estyn gwahoddiad ffurfiol am farn ar batrwm Awdurdodau Lleol yng Nghymru yn y dyfodol.

Y Materion Dan Sylw

Ystyriodd y Comisiwn bosibiliadau a fyddai wedi arwain at saith neu wyth o Awdurdodau Lleol mawr iawn, ond ei gyngor oedd peidio â mynd ar drywydd hyn. Teimlai y gallai'r angen i gynnal democratiaeth a chydlyniant lleol fod yn ffactor a fyddai'n cyfyngu ar y graddau y gellid gwneud newid o'r fath. Fodd bynnag, credwn fod y cynigion yn y Papur Gwyn ynghylch rhagor o gyfranogiad gan y cyhoedd mewn democratiaeth, prosesau agored a thryloyw ar gyfer gwneud penderfyniadau a mwy o amrywiaeth ym maes Llywodraeth Leol, ynghyd â phwyllgorau ardaloedd cymunedol, yn darparu mecanweithiau effeithiol ar gyfer cynnal ymgysylltiad democrataidd gyda chymunedau mewn ardaloedd mwy. Mae hefyd yn bwysig nodi bod llawer o Awdurdodau mewn rhannau eraill o'r DU yn gweithredu ar ochr uchaf graddfa yr hyn sy'n arfaethedig yng Nghymru.

O ran Cyllid Ewropeaidd, nododd y Comisiwn fater alinio gydag ardal 'gydgyfeirio' y Gorllewin a'r Cymoedd, sydd â chysylltiadau â chyllid yr UE a lwfansau cymorth gwladwriaethol. Er ei bod yn ystyriaeth berthnasol, nid ydym yn credu y dylai fod yn drech nag achos strategol hirdymor dros uno. Dylai fod cyn lleied o effaith â phosibl ar y ddarpariaeth a'r cymhwysedd perthnasol yn ystod cyfnod cyllido presennol yr UE sef 2014-2020. Mae mwyafrif y rhanbarthau yn ardal 'gydgyfeirio' y Gorllewin a'r Cymoedd yn parhau yn yr ardal honno. Nid yw'r meini prawf ar gyfer pennu cymhwysedd cyllid yr UE ar ôl 2020 wedi'u cytuno eto a bydd Llywodraeth Cymru'n parhau i bwysio am y cytundeb gorau posibl wrth drafod unrhyw raglenni newydd gan yr UE.

Fe wnaeth y Comisiwn ystyried amrywiaeth eang o ffactorau gan gynnwys y lleiafswm o uno yr oedd ei angen er mwyn mynd i'r afael mewn modd systemataidd â phroblemau maint; alinio ardaloedd Awdurdodau Lleol ag ardaloedd Byrddau Iechyd Lleol a'r Heddlu; ac osgoi'r tarfu fyddai'n cael ei achosi trwy rannu Awdurdodau Lleol presennol. Ar wahân i un eithriad o ran

alinio â ffiniau Byrddau Iechyd Lleol (Pen-y-bont ar Ogwr), mae'r mapiau a gyhoeddwyd ym mis Mehefin 2015 yn gyson â'r egwyddorion a nodwyd yn Adroddiad y Comisiwn. Maent yn fireiniad ar Opsiwn 1 y Comisiwn, sy'n seiliedig ar ystyriaeth bellach o amrywiaeth o faterion gan gynnwys barn Awdurdodau Lleol unigol.

Sir Gaerfyrddin ac Abertawe

O ran Sir Gaerfyrddin ac Abertawe, nododd adroddiad y Comisiwn ei hun *'nid yw materion mor eglur mewn manau eraill - yn ardaloedd Pen-y-bont ar Ogwr / Castell-nedd Port Talbot / Abertawe a Sir Gaerfyrddin / Ceredigion / Sir Benfro - a dim ond o ran sut y byddent yn effeithio ar yr ardaloedd hynny y mae ein dewis opsiynau yn wahanol.*³ Datganodd yr adroddiad yn glir bod gan *'bob un o'n hopsiynau dethol wahanol gryfderau a gwendidau'* ac nad oedd yn ffafrio un opsiwn yn fwy na'r llall.⁴

O ran Sir Gaerfyrddin, byddai uno â Cheredigion a Sir Benfro yn helpu i integreiddio gofal iechyd a chymdeithasol yn ardal Bwrdd Iechyd Lleol Hywel Dda, a byddai'n uno ardal sydd â rhai nodweddion cyffredin arwyddocaol o ran y natur wledig, yr economi leol ac – mewn rhan helaeth o'r ardal – y defnydd o'r Gymraeg. Mae'r patrwm hwn yn cydweddu â'r opsiwn o batrymau "mwy" fel y mynegwyd hwy y Prosbectws⁵ a gyhoeddwyd i wahodd ceisiadau gwirfoddol i uno, ac mae'n darparu un Awdurdod cryfach sydd â mwy o gapasiti a gallu. Byddai hefyd yn cydymffurfio ag Opsiynau 2b a 3 y Comisiwn.

O ran Abertawe, mae cwestiwn o ran a yw'r Awdurdod yn ddigon mawr i barhau ar ei ben ei hun yn gynaliadwy yn y tymor hwy. Mae eisoes yn gweithio'n agos â Chastell-nedd Port Talbot ar brosiect sy'n uno gwasanaethau cymdeithasol. Byddai uno â Chastell-nedd Port Talbot yn osgoi'r anghysondeb o gadw Abertawe fel endid unigol ond gan uno dinas Caerdydd â Bro Morgannwg, yn ogystal â chyfuno dwy ardal sydd ag amodau economaidd-gymdeithasol tebyg. Mae hefyd ddadl gref bod Abertawe yn ganolbwynt ar gyfer twf economaidd yn ardal ehangach Bae'r Gorllewin (gweler yr adran "Sail Ranbarthol a Chydweithredu" isod), a bod datblygiadau'r dyfodol yn canolbwyntio ar ei ffin ddwyreiniol â Chastell-nedd Port Talbot (er enghraifft, datblygiad newydd y brifysgol). Yn wir, dadleuodd y ddau Awdurdod Lleol yn frwd yn ôl ym mis Tachwedd 2014 fel rhan o'r trafodaethau ar uno'n wirfoddol, mai nhw ddylai ffurfio craidd awdurdod dinas-ranbarth newydd ar gyfer yr ardal (ond gan gynnwys ardal Llanelli/Rhydaman a De-orllewin Powys hefyd). Yn amlwg, nid yw torri'r ffiniau presennol yn y ffordd hon yn bodloni ein hegwyddorion. Ar y llaw arall, nid yw hepgor yr ardaloedd ychwanegol yn tanseilio'r ddadl o uno'r ddau Awdurdod presennol. Byddai uno Abertawe a Chastell-nedd Port Talbot hefyd yn unol yn rhannol ag Opsiynau 2a a 3 y Comisiwn.

Pen-y-bont ar Ogwr

³ Y Comisiwn ar Lywodraethu a Darparu Gwasanaethau Cyhoeddus, 2014, t.100.

⁴ Y Comisiwn ar Lywodraethu a Darparu Gwasanaethau Cyhoeddus, 2014, t.102.

⁵ Gwahoddiad i Brif Awdurdodau Lleol yng Nghymru Gyflwyno Cynigion ar gyfer Uno Gwirfoddol

Ni wnaeth adroddiad y Comisiwn nodi unrhyw faterion penodol ynghylch Pen-y-bont ar Ogwr. Yn Opsiwn 1, cafodd ei chynnwys gydag Abertawe a Chastell-nedd Port Talbot yn unol â'r egwyddorion y dylid alinio ardaloedd Awdurdodau Lleol ag ardaloedd Byrddau Iechyd Lleol, ac mae hyn yn parhau'n ddadl gref. Fodd bynnag, er bod rhai yn teimlo bod Pen-y-bont ar Ogwr mewn 'clustogfa' rhwng y De-ddwyrain a'r De-orllewin, mae tystiolaeth sy'n nodi bod ei lleoliad naturiol yn Rhanbarth Dinas De-ddwyrain Cymru yn hytrach nag i'r gorllewin.

Fel rhan o'i fynegiant o ddiddordeb o ran uno'n wirfoddol, cyflwynodd yr Awdurdod Lleol dystiolaeth ynghylch patrymau manwerthu, cysylltiadau trafniadaeth a theithio i leoliadau gwaith, ac roedd y rhain i gyd yn cyfeirio at y De-ddwyrain yn hytrach na'r Gorllewin. Mae mwy o debygrwydd economaidd-gymdeithasol â Bro Morgannwg neu dde Rhondda Cynon Taf nag sydd â Chastell-nedd Port Talbot. O ran trefniadau cydweithio a chytundebau partneriaeth, mae'r dystiolaeth eto'n awgrymu ei bod yn gweithredu'n fwy naturiol yn rhanbarth y De-ddwyrain. Mae'r enghreifftiau mwyaf amlwg yn cynnwys ei haelodaeth o Brifddinas-Ranbarth Caerdydd a Gwasanaeth Addysg ar y Cyd Consortiwm Canolbarth y De. Mae hefyd yn aelod o nifer o fforymau sefydledig Llywodraeth Leol gan gynnwys Grŵp Cynllunio Strategol De-ddwyrain Cymru, Fforwm Tai Rhanbarthol De-ddwyrain Cymru a Bwrdd Partneriaeth Ranbarthol y De-ddwyrain.

Y mater allweddol i'w ystyried yw y byddai patrwm sy'n cynnwys Pen-y-bont ar Ogwr / Rhondda Cynon Taf / Merthyr Tudful yn croesi ffin bresennol y Bwrdd Iechyd Lleol, gan gamu i ffwrdd felly oddi wrth egwyddorion alinio a ffiniau cyffredin. Yn ein barn ni, er y byddai heriau i'w datrys, byddai modd i'r trefniant hwn o groesi ffiniau iechyd weithio mewn ffyrdd a allai ddatrys y cymhlethdod ychwanegol. Ystyriwn nad oes yr un her na fyddai modd ei goresgyn ac mae'n ymddangos bod y Byrddau Iechyd yn fodlon gwneud yr hyn sydd ei angen i sicrhau bod unrhyw drefniadau newydd yn gweithio. Er nad oes cynlluniau ar hyn o bryd i gynnig unrhyw newidiadau i ffiniau Byrddau Iechyd Lleol, bydd y goblygiadau i ffiniau'r Byrddau hyn yn cael eu hystyried pan fydd y trafodaethau ar ben a bod map sydd wedi'i gadarnhau ar waith. Beth bynnag fo'r map terfynol, mae Llywodraeth Cymru am i Fyrddau Iechyd Lleol gweithio'n agosach i ddarparu gwasanaethau ysbytai ar draws ffiniau traddodiadol, waeth lle mae'r ffiniau ffurfiol.

Wrth gwrs, byddai unrhyw uniad a fyddai'n cynnwys Pen-y-bont ar Ogwr / Rhondda Cynon Taf / Merthyr Tudful yn arwain at Awdurdod newydd sy'n sylweddol fwy, gyda manteision cymesur o ran capasiti a gallu, ond byddai angen cydbwysu'r rhain yn erbyn y datgymhelliad posibl o ran materion ffiniau iechyd. Yn olaf, ffactor arall i'w ystyried yw bod Pen-y-bont ar Ogwr, yn ymarferol, mewn lleoliad daearyddol penodol ac y bydd ei lleoliad mewn strwythur newydd yn pennu dewisiadau eraill. Gwnaethpwyd hyn yn glir trwy uniad arfaethedig Pen-y-bont ar Ogwr a Bro Morgannwg a fyddai wedi atal map Opsiwn 1 rhag cael ei gyflwyno gan y byddai dinas Caerdydd wedi bod ar wahân. Yn ei dro, gallai hyn fod wedi ysgogi patrymau gwahanol ar hyd y De-ddwyrain, a gallai hyn fod wedi effeithio ar y cynigion yng Ngwent a'r Cymoedd. Ni fyddai uno Pen-y-bont ar Ogwr a Rhondda Cynon Taf / Merthyr Tudful yn rhwystr i gyflwyno map Opsiwn 1 Williams wedi'i ddiwygio.

Y De-ddwyrain

Fodd bynnag gwnaeth y Comisiwn, wrth argymhell uno Casnewydd / Sir Fynwy a Blaenau Gwent / Caerffili / Torfaen, gydnabod y gallai fod opsiynau eraill. Nododd fod ardal Heddlu Gwent yn cynnwys cymysgedd amrywiol o Awdurdodau sy'n gymoedd, yn drefol neu'n wledig, ac yn cynnwys ardaloedd o amddifadedd uchel ac isel iawn, ac o dreth gyngor uchel ac isel iawn. Dywedodd y Comisiwn fod cyfuno Awdurdodau eraill yn bosibl. Fodd bynnag, roedd yn bryderus y byddai cyfuniadau eraill yn torri'r meini prawf ar gyllid cydgyfeirio'r UE. Teimlai hefyd y gallai creu ardaloedd Awdurdod Lleol megis Gwent gyfan neu'r Gogledd cyfan arwain at anawsterau o ran bodloni anghenion lleol amrywiol ac amryfal yn effeithiol neu o ran cynnal cynrychiolaeth ddemocratiaidd deg mewn ardaloedd o'r fath, gan felly beryglu rhai o fanteision posibl uno.

Mae'n glir y byddai patrwm ardal Gwent yn y De-ddwyrain yn creu'r Awdurdod Lleol mwyaf yng Nghymru gyda chyfanswm poblogaeth dros 580,000. Byddai hyn yn ei roi ar yr un lefel ag Awdurdodau Unedol poblog yn y DU megis Glasgow a Chernyw, ond byddai'n parhau'n llai o lawer nag Awdurdodau megis Birmingham a Leeds. Er gwaethaf hyn, a'r amrywiaeth o amodau daearyddol ac economaidd-gymdeithasol yn yr ardal, rydym wedi gweld cydweithio cryfach na'r arfer a synnwyr amlwg o hunaniaeth Gwent ymysg y gwasanaethau cyhoeddus. Mae'n bwysig nodi bod Awdurdodau yn ardaloedd Gwent yn falch iawn eu bod wedi sefydlu trefniadau cydweithio a chytundebau partneriaeth effeithiol yn ystod y blynyddoedd diweddar ac mae'r rheini sydd ar waith yn gweithio'n dda. Er enghraifft, mae'r pum Awdurdod Lleol yn rhan o Gonsortium Gwasanaeth Cyflawni Addysg a Phwyllgor Cydweithredol Rhanbarthol Gwent (Cefnogi Pobl), ac maent yn treialu dull rhanbarthol o ariannu gwasanaethau trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol. Yn ogystal â hyn, mae'r Heddlu a'r Bwrdd Iechyd Lleol yn gweithredu yn ôl troed ardal Gwent.

Ffactor arall i'w nodi yw'r gwrthwynebiad sylweddol yn ardal Gwent i'r patrymau posibl sy'n cael eu cynnig gan y Comisiwn. Mae tri o'r pum Awdurdod Lleol wedi mynegi barn glir ar uno ag eraill neu barhau'n annibynnol - mae Casnewydd yn gwrthwynebu uno â Sir Fynwy ac fel arall, ac mae Caerffili yn gwrthwynebu uno ag unrhyw un. Gan ystyried y teimladau cryf a'r gwrthwynebiad clir i'r patrymau a awgrymwyd gan y Comisiwn, mae dadl y gallai uno'r pum Awdurdod Lleol a chreu Awdurdod mwy fod o fantais, yn bennaf o ran sicrhau'r arbedion maint mwyaf posibl a rhoi llais cryf i'r Awdurdod. Byddai hefyd yn cydymffurfio ag Opsiwn 1, er y byddai'n rhan o uned fwy.

Y Gogledd

Yn y Gogledd, roedd pob un o'r tri opsiwn a gyflwynwyd gan y Comisiwn yn cynnwys tri Awdurdod Lleol. Er bod cydweithio yn dueddol o ddigwydd ar sail ranbarthol y Gogledd (Consortium GwE, Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru, Cefnogi Pobl ac ati), gwrthododd y Comisiwn y syniad o greu un ardal Awdurdod Lleol sy'n cynnwys y Gogledd i gyd. Byddai gwneud hynny yn debygol o arwain at anawsterau o ran bodloni anghenion lleol amrywiol ac amryfal yn effeithiol, neu o ran cynnal cynrychiolaeth ddemocratig deg.

Yn ychwanegol, nid oedd meini prawf cyllid cydgyfeirio'r UE yn gyson â rhannu'r Gogledd yn ddau Awdurdod Lleol yn hytrach nag yn dri trwy uno Ynys Môn, Gwynedd a Chonwy; a Sir Ddinbych, Sir y Fflint a Wrecsam. Gallai Sir Ddinbych beryglu ei gymhwyster ar gyfer cyllid cydgyfeirio trwy uno â Sir y Fflint a Wrecsam gan nad ydyn nhw'n gymwys. Gan roi'r mater hwn i'r naill ochr, mae'n anodd tafoli ai dau ynteu tri Awdurdod Lleol fyddai orau yn ardal y Gogledd. Mae'r materion yn cynnwys:

- poblogaeth – o gael patrwm o dri Awdurdod yn y Gogledd, byddai gan ddau o'r tri Awdurdod hynny boblogaeth tua 200,000 h.y. Gwynedd / Ynys Môn a Chonwy / Sir Ddinbych. Heb ystyried Powys, byddai hyn yn sylweddol is na'r rhan fwyaf o batrymau eraill yng Nghymru, sef dros 380,000, gyda Wrecsam / Sir y Fflint ychydig o dan 300,000;
- y Gymraeg – cwestiwn pwysig yw ai creu dau ynteu tri Awdurdod yn y Gogledd fyddai'n rhoi'r gefnogaeth orau i'r iaith. Dadl rhai yw y gallai uno Sir Ddinbych â siroedd ffiniol y Fflint a Wrecsam gael effaith andwyol ar gynnal a chryfhau ffyniant yr iaith yn ardal Sir Ddinbych. Ar y llaw arall, gallai uno Conwy ag Ynys Môn a Gwynedd greu ardal lle byddai llai na 50% o'r boblogaeth yn siarad Cymraeg, o bosibl. Byddai hyn yn golygu na fyddai gan yr un Awdurdod yng Nghymru fwyafrif o siaradwyr Cymraeg, a gallai hyn effeithio ar arferion gweinyddol mewnol presennol yng Ngwynedd;
- byddai creu dau yn hytrach na thri Awdurdod yn lleihau'r amrywiant trwy'r Gogledd o ran dangosyddion ariannol, yn enwedig o ran y dangosyddion allweddol megis y gallu i godi'r Dreth Gyngor (maint y sylfaen drethu) a'r pŵer gwario (gwariant refeniw gros);
- mae'r strwythurau cyflawni is-ranbarthol presennol ar gyfer yr heddlu, y gwasanaeth tân ac iechyd ar hyn o bryd yn gweithredu ar sail tair ardal – Ynys Môn / Gwynedd, Conwy / Sir Ddinbych a Wrecsam / Sir y Fflint. Yn ddiweddar, mae'r Bwrdd Iechyd wedi cyflwyno strwythur cyfarwyddwr ardal yn seiliedig ar yr ardaloedd hyn;
- y ffafriaeth gref a fynegwyd gan Gonwy yw pe byddai'r uno yn mynd rhagddo, y dylid archwilio uniad rhwng Conwy a Sir Ddinbych ymhellach gan ystyried eu tystiolaeth gefnogol.

Felly, mae'n anodd tafoli'r achos o blaid dau neu dri Awdurdod Lleol yn y Gogledd, ac mae manteision ac anfanteision i'r ddau ddewis.

Cyflwynir dadansoddiad llawn o'r opsiynau ar gyfer wyth neu naw Awdurdod newydd yn yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol Drafft cysylltiedig. Byddem yn croesawu eich barn ar yr opsiwn a ffefrir gan Lywodraeth Cymru ar gyfer patrwm Llywodraeth Leol yng Nghymru yn y dyfodol.

Cwestiwn 1.2: Beth yw eich barn ar yr opsiynau ar gyfer 2 neu 3 Sir yn y Gogledd, fel y nodwyd yn Atodlen 1 i'r Bil Drafft?

Cwestiwn 1.3: Beth yw eich barn ar y patrwm arfaethedig ar gyfer ardaloedd Llywodraeth Leol yng Nghymru?

Powys

Argymhellodd y Comisiwn ar Lywodraethu a Darparu Gwasanaethau Cyhoeddus y dylai Cyngor Sir Powys a Bwrdd Iechyd Addysgu Powys uno oherwydd nodweddion unigryw sir Powys a'r patrymau darparu gwasanaeth nodweddiadol y mae hyn yn ei greu.

Wrth ystyried yr opsiynau sydd ar gael, mae Gweinidogion yn cydnabod yr anawsterau o uno'n llwyddiannus ddau sefydliad sydd â swyddogaethau, trefniadau llywodraethu a sail ddeddfwriaethol mor wahanol. O ganlyniad, mae Llywodraeth Cymru yn credu bod y materion cyllido a llywodraethu'n golygu nad uniad ffurfiol yw'r ateb gorau, ond dylai'r gwaith barhau i annog ac ymchwilio i gyfleoedd eraill i sicrhau mwy o integreiddio ar y rheng flaen ac yn strategol. Dylai hyn gynnwys enghreifftiau lle gallai'r cyfleoedd hyn arwain at yr angen i ddeddfu i ddileu rhwystrau neu i hwyluso cynnydd pellach.

Mae Cyngor Sir Powys a Bwrdd Iechyd Addysgu Powys eisoes yn sefydliadau cydffiniol, sy'n gwasanaethu'r un boblogaeth, ac yn bennaf yn profi yr un heriau a chyfleoedd o sir sy'n fawr o ran ei maint, yn llai poblog ac yn wledig iawn ei natur. Mae gan y sefydliadau enw da o gydweithio i ddatblygu gwasanaethau ar gyfer pobl Powys, ac mae ganddynt hanes o weithio gyda chymunedau, y sector gwirfoddol a rhanddeiliaid a phartneriaid eraill i gyflawni gwelliannau. Arweiniodd hyn at ffurfio Cynllun Powys yn Un 2014-17.

Ym mis Tachwedd 2014, cyflwynwyd Mynegiant o Ddiddordeb ar y cyd i Lywodraeth Cymru lle'r oedd y ddau sefydliad yn ceisio cymorth i ddatblygu'r integreiddio rhyngddynt. Yn ystod gwanwyn 2015, cytunodd y Gweinidog Gwasanaethau Cyhoeddus i ddarparu cymorth gan Lywodraeth Cymru mewn ymateb i gynigion a gyflwynwyd gan Gyngor Sir Powys a Bwrdd Iechyd Addysgu Powys yn *Working Together for a Thriving Powys*. Mae'r cytundeb hwn yn cynnwys cyfraniad ariannol tuag at y gwaith.

Ers mis Tachwedd 2014, mae'r ddau Brif Weithredwr a'u timau gweithredol wedi bod yn cyfarfod yn rheolaidd fel Tîm Rheoli ar y Cyd. Mae ymchwil wedi'i chyflawni i nodi pa wersi y mae modd eu dysgu gan sefydliadau eraill sydd eisoes yn cyflawni'r lefel integreiddio hon. Maent wedi datblygu cynllun integreiddio sy'n nodi'r blaenoriaethau i'w gweithredu. Eu blaenoriaeth gyntaf yw creu timau iechyd a gofal cymdeithasol yn y gymuned. Gallai'r rhain gynnwys staff megis nyrsys ardal, therapyddion lleferydd ac iaith, gweithwyr cymdeithasol, ffisiotherapyddion a therapyddion galwedigaethol. Bydd y timau hyn yn gweithio'n agos gyda meddygon teulu lleol i gynnig gofal yng nghartrefi pobl neu mor agos atynt â phosibl trwy ddefnyddio technoleg lle bo'n ymarferol.

Cwestiwn 1.4: A oes angen i Weinidogion Cymru geisio unrhyw bwerau pellach i gefnogi'r gwaith o integreiddio Bwrdd Iechyd Powys a Chyngor Sir Powys?

Enwi'r Siroedd Newydd

Ac eithrio Powys, sy'n Awdurdod sy'n parhau, cyfeirir at y Siroedd newydd arfaethedig yn syml fel Sir 1 ac ati yn y Tablau a gyflwynir yn Atodlen 1 i'r Bil

Drafft. Y bwriad yw y bydd yr Awdurdodau Cysgodol sydd i'w hethol yn 2019 yn pennu enwau'u Sir newydd (yn Gymraeg ac yn Saesneg). Bydd y pwerau gwneud rheoliadau ym mharagraff 2(1) Atodlen 1 yn galluogi Gweinidogion Cymru i roi effaith gyfreithiol i'r enwau a bennir gan yr Awdurdodau Cysgodol.

Cwestiwn 1.5: Beth yw eich barn ar y weithdrefn ar gyfer enwi'r Siroedd?

Sail Rhanbarthol a Chydweithredu

Yn 2011 sefydlwyd Patrwm Cydweithredu Rhanbarthol cyffredin ar gyfer y gwasanaethau cyhoeddus, yn seiliedig ar 6 ardal: y Gogledd, y Canolbarth a'r Gorllewin, Bae'r Gorllewin, Cwm Taf, Caerdydd a'r Fro a Gwent. Nododd y Comisiwn ar Lywodraethu a Darparu Gwasanaethau Cyhoeddus fod ffiniau y rhan fwyaf o'r prif ddarparwyr gwasanaeth wedi'u halinio'n weddol dda, ond fod cydweithredu rhanbarthol yn parhau'n rhy gymhleth, yn dameidiog ac yn anodd ei weinyddu, er gwaethaf datblygiad y Patrwm. Dadleuodd y Comisiwn y byddai alinio cydweithrediadau gwasanaethau cyhoeddus yn symleiddio trefniadau gweithio, yn osgoi dyblygu ac yn helpu i greu gwasanaethau mwy integredig i'r cyhoedd.

Ym mis Gorffennaf 2014, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru ei gweledigaeth ar gyfer diwygio gwasanaethau cyhoeddus sydd wedi'u datganoli yn y ddogfen '*Datganoli, Democratiaeth a Chyflawni: Gwella Gwasanaethau Cyhoeddus i Bobl Cymru*'. Mae un o'r 20 o gamau gweithredu lefel uchel a nodwyd yn y ddogfen yn canolbwyntio ar bwysigrwydd alinio cydweithrediadau presennol â ffiniau'r Awdurdodau Lleol unedig newydd a phartneriaid darparu eraill.

Ers hynny, mae gwaith wedi'i wneud ar draws Llywodraeth Cymru i nodi'r cydweithrediadau rhanbarthol mwyaf strategol. Mae'r wybodaeth a gafwyd wedi nodi bod cydweithrediadau a phartneriaethau presennol wedi'u halinio'n dda yn fras ag ardaloedd arfaethedig Llywodraeth Leol, a'u bod yn gyson â Phatrwm Cydweithredu Rhanbarthol Llywodraeth Cymru, yn enwedig mewn ardaloedd megis y Gogledd a Gwent.

Nid yw Llywodraeth Cymru'n bwriadu cymryd unrhyw gamau i alinio cydweithrediadau a phartneriaethau cyn y penderfyniad terfynol ar ardaloedd yr Awdurdodau Lleol. Yn y cyfamser fodd bynnag, mae Gweinidogion wedi cytuno y dylid *gohirio'r gwaith o sefydlu unrhyw gydweithrediadau a phartneriaethau newydd cyn cyhoeddi'r map terfynol*. Nid yw gohiriad o'r fath yn berthnasol i unrhyw ofyniad statudol presennol. Er enghraifft, ni fydd yn effeithio ar Fyrddau Gwasanaethau Cyhoeddus lle bydd darpariaethau o dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn dod i rym ym mis Ebrill 2016. Mae'r un peth yn wir am reoliadau arfaethedig o dan Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014, megis ar gyfer sefydlu'r Partneriaethau Rhanbarthol Gwasanaethau Cymdeithasol.

Pennod 2: Etholiadau cyffredin Cynghorwyr a'r cyfnod yn y swydd

O 2015 ymlaen, yn unol â Deddf Seneddau Tymor Penodol 2011, cynhelir etholiadau cyffredinol Seneddol bob pum mlynedd ar sail tymor penodol. Yn

yr un modd, symudodd Deddf Cymru 2014 etholiadau Cynulliad Cenedlaethol Cymru i dymor penodol o bum mlynedd, yn weithredol o 2016. Yn unol â'r cylchoedd hynny ac i osgoi gwrthdaro, rydym yn cynnig creu cylchoedd tymor penodol o bum mlynedd ar gyfer etholiadau Llywodraeth Leol (Prif Gyngorau a Chyngorau Cymuned), yn weithredol o 2023.

Cyn symud i'r cylch pum mlynedd hwn, cynigiwn wneud trefniadau trosiannol amrywiol fel a ganlyn:

- Tair blynedd fydd cyfnod swydd Cyngorwyr sy'n cael eu hethol i Brif Awdurdodau (Siroedd a Bwrdeistrefi Sirol) yn etholiadau Llywodraeth Leol ym mis Mai 2017. Bydd yr Awdurdodau presennol yn cael eu diddymu o 1 Ebrill 2020. Nid yw hyn yn wir yn achos Powys a fydd yn parhau fel Awdurdod, ac mae'r manylion i'w gweld isod.
- Cynhelir yr etholiadau ar gyfer y Cyngorau Sir newydd ym mis Mai 2019 a bydd y Cyngorwyr yn gwasanaethu am bedair blynedd. Am y flwyddyn gyntaf o'r cyfnod hwnnw, bydd y Cyngorau Sir newydd yn Awdurdodau Cysgodol, a byddant yn ymarfer swyddogaethau paratoi a nodwyd mewn rheoliadau a wneir gan Weinidogion Cymru. Bydd y Cyngorau Sir newydd yn ymgymryd â holl swyddogaethau Llywodraeth Leol o 1 Ebrill 2020. Mae'r Bil Drafft yn nodi mai ym mis Mai 2023 y bydd etholiadau cyffredin y Cyngorau Sir newydd. Bydd hyn yn rhoi tair blynedd o 1 Ebrill 2020 i'r Cyngorau Sir newydd gadarnhau eu trefniadau newydd.
- Byddai cynnal etholiadau yn 2017 a 2023 ym Mhowys, fel Awdurdod sy'n parhau, yn golygu y byddai'r Cyngorwyr a gafodd eu hethol yn 2017 yn gwasanaethu am chwe blynedd. Byddai hyn yn gyfnod digyffelyb ac er mwyn osgoi rhoi straen ar y mandad democrataidd, cynhelir etholiadau cyffredin ym Mhowys yn 2020, gan olygu dau gyfnod o dair blynedd o wasanaeth i'r Cyngorwyr. Fodd bynnag, bydd cyngorwyr cymuned ym Mhowys yn gwasanaethu am chwe blynedd rhwng 2017 a 2023 (gweler Rhan 6 isod).

4 Mai 2017	(i) Etholiadau i'r Awdurdodau sy'n parhau , nad ydynt yn destun proses uno (ii) Etholiadau diwethaf i bob Awdurdodau sydd dan yr amod i uno	(i) h.y. Powys. Bydd y Cyngorwyr hyn yn gwasanaethu am 3 blynedd tan fis Mai 2020 (ii) Bydd y Cyngorwyr hyn yn gwasanaethu am 3 blynedd tan 1 Ebrill 2020
Mai 2019	Yr etholiadau cyntaf i'r Cyngorau Sir newydd	Cyngorau Sir newydd yn bodoli fel Cyngorau Cysgodol tan y Diwrnod Breinio ar 1 Ebrill 2020. Bydd

		y Cynghorwyr hyn yn gwasanaethu am 4 blynedd
Mai 2020	Etholiadau i'r Awdurdodau sy'n parhau	H.y. Powys. Bydd y Cynghorwyr hyn yn gwasanaethu am 3 blynedd tan 2023
Mai 2023	Etholiadau i bob Awdurdod Lleol yng Nghymru	Bydd pob Cyngorydd yn gwasanaethu am 5 mlynedd tan fis Mai 2028

Cwestiwn 1.6: Beth yw eich barn ar y newidiadau arfaethedig i amserlen etholiadau Llywodraeth Leol?

Pennod 3: Cyngorau Newydd: Cyllid

Mae'r Bil Drafft yn cynnwys newidiadau deddfwriaethol mewn perthynas â chyllid y mae ei angen i gefnogi uno strwythurol a rhai o'r diwygiadau ehangach arfaethedig mewn rhannau eraill o'r Bil Drafft. Roedd y Papur Gwyn yn trafod yr angen i adolygu system ariannol Llywodraeth Leol dros gyfnod hwy na'r disgwyl ar gyfer yr uno a'r diwygiadau a nodwyd yn y Bil Drafft. Derbyniwyd y cynnig hwn gan y rhan fwyaf o'r ymatebwyr, gyda'r mwyafrif yn cydnabod y risgiau sy'n gysylltiedig â newid sylfaenol i'r system gyllid yn rhy gynnar yn y broses ddiwygio.

Mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu ymgynghori ar gynigion, gan gynnwys deddfwriaeth ar wahân fydd yn ymwneud yn benodol â'r mecanweithiau ar gyfer dosbarthu, codi, rheoli a chyfrifyddu ym maes ariannu Llywodraeth Leol yng Nghymru. Bydd hyn yn ein galluogi i lunio system sy'n ystyried newidiadau ehangach i bwerau a chyfrifoldebau cyllidol y Cynulliad, ac sy'n datganoli rhagor o annibyniaeth a chyfrifoldebau ariannol i Awdurdodau Lleol.

Gofynion Cyfrifon ac Archwilio

Bydd y Bil i'w gyflwyno yn cynnwys darpariaethau diweddar a modern a fydd yn nodi sut y dylai cyrff Llywodraeth Leol yng Nghymru fod yn atebol am yr arian y maent yn ei wario a sut y bydd eu cyfrifon yn cael eu harchwilio. Mae cyrff Llywodraeth Leol yng Nghymru yn cadw at y gofynion a nodwyd yn y rheoliadau a wnaethpwyd o dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004. Byddwn yn cymryd y cyfle a ddarperir gan y Bil hwn i foderneiddio gofynion cyfrifon ac archwilio cyrff lleol yng Nghymru yn unol â'r arferion da diweddaraf ar gyfer rheolaeth ariannol a systemau rheoli mewnol.

Bydd Gweinidogion Cymru hefyd yn gwneud darpariaeth mewn rheoliadau mewn perthynas â'r mecanwaith ar gyfer ariannu Awdurdodau Cysgodol yn yn ystod y cyfnod cysgodi. Bydd y rheoliadau yn cynnwys y prosesau y bydd yn ofynnol i Awdurdod Cysgodol ymgymryd â nhw mewn perthynas â monitro ei adnoddau mewnol, ac, os bernir bod angen, cadw ac archwilio cyfrifon.

Y Dreth Gyngor

Un o egwyddorion craidd trethi lleol yw bod trethdalwyr sy'n byw yn yr un ardal Awdurdod Lleol yn cyfrannu symiau cyfatebol (sy'n berthnasol i'w hamgylchiadau) ar gyfer darparu gwasanaethau lleol yn yr ardal honno. Mae gan bob Awdurdod Lleol gyfrifoldeb democrataidd dros benderfynu ar y Dreth Gyngor a godir yn ei ardal. Mae hyn yn golygu y bydd angen i bob Awdurdod newydd osod ei lefel Dreth Gyngor ei hun wrth i rai presennol uno i ffurfio Awdurdod newydd mwy.

Mewn rhai achosion, gall fod angen ymgymryd â phroses gysoni i symud i'r un lefel Dreth Gyngor ar draws ardal Awdurdod. Ni fyddai hyn o reidrwydd angen ei gyflawni'n syth wrth greu Awdurdod newydd. Er enghraifft, gallai cyfnod pontio helpu i greu sefydlogrwydd o ran referniw treth ac i sicrhau y diogelir preswylwyr rhag newidiadau sydyn i'r hyn sy'n daladwy ganddynt o ran y Dreth Gyngor. Yn yr un modd, gallai cysoni'n gynnar arwain at system decach i'r trethdalwyr hynny a fyddai'n profi gostyngiad yn eu biliau. Mae'r ddeddfwriaeth gyllid bresennol yn cynnwys amrywiaeth eang o bwerau y byddai modd eu defnyddio i weithredu nifer o ddulliau polisi i osod y Dreth Gyngor. Mae hefyd pwerau presennol ar gyfer Gweinidogion i gyfyngu ar godiadau yn y Dreth Gyngor. Nid ydym yn cynnig y dylai Gweinidogion Cymru gael unrhyw bwerau newydd mewn perthynas â hyn, ac felly nid ydym wedi cynnwys darpariaethau newydd yn y Bil Drafft.

Mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwymo i ymgynghori'n llawn, pan fo'r amser yn briodol, ar unrhyw gynigion a fydd ganddi ar gyfer ymdrin â'r Dreth Gyngor. O ystyried y sefyllfa ariannol sy'n newid, ystyriwn ei bod yn rhy gynnar yn y broses ddiwygio i lunio cynlluniau cysoni cadarn, ond byddwn yn archwilio ac yn monitro'r darlun wrth iddo ddatblygu dros Gymru. Byddwn yn disgwyl i Bwyllgorau Pontio ac Awdurdodau Cysgodol asesu'n ofalus nodweddion penodol yr Awdurdod newydd. Byddwn hefyd yn disgwyl iddynt ystyried y pwysau ariannol ar aelwydydd, a defnyddio'r wybodaeth hon i lywio cyllidebau'r dyfodol agos a chynlluniau tymor canolig ar gyfer y dreth gyngor. Man lleiaf, rydym yn disgwyl i Bwyllgorau Pontio ac Awdurdodau Cysgodol ddiogelu yn erbyn unrhyw wahaniaeth yn lefelau'r Dreth Gyngor yn y cyfnod sy'n arwain at yr uno. Bydd y cyfyngiadau ar drafodiadau penodol a nodwyd yn y Bil Llywodraeth Leol (Cymru) cyntaf yn cynorthwyo'r broses rheoli cyllid a bydd canllawiau pellach yn cael eu cyhoeddi maes o law.

Rheolaethau ar Osgoi Cyfraddau Annomestig

Roedd y Papur Gwyn yn cydnabod bod anghysondebau rhwng systemau trethi lleol y gallem fod am eu hadolygu fel rhan o welliannau tymor byr i'r system gyllid. Ystyriwn mai un o'r anghysondebau hynny yw absenoldeb dyletswydd ar dalwyr Ardrethi Annomestig i roi gwybod i'w Hawdurdod Bilio am newid i'w hamgylchiadau a allai effeithio ar eu hatebolrwydd, neu'u cymhwysedd i hawlio gostyngiad, disgownt neu eithriad. Er y gall swyddogion prisio gyflwyno hysbysiadau i dalwyr ardrethi ddarparu gwybodaeth, nid yw'n ofynnol i'r talwyr roi gwybod i'r swyddogion prisio na'r Awdurdod Bilio am newid i'w hamgylchiadau. Mae hyn yn wahanol i rai o'r gofynion ar dalwyr y Dreth Gyngor a gall arwain at filiau mawr ôl-ddyddiedig pan wneir newidiadau.

Mae'r crynodeb o'r ymatebion i'r papur trafod diweddar ar osgoi talu ardrethi⁶ a luniwyd gan yr Adran Cymunedau a Llywodraeth Leol a Thrysorlys ei Mawrhydi yn nodi mai un o'r mesurau osgoi cyffredin yw talwyr ardrethi yn rhoi gwybod i'w Hawdurdodau Bilio yn ôl-weithredol am gyfnodau meddiannu, sydd o ganlyniad yn anodd iawn i'w gadarnhau.

Nid yw'r graddau osgoi yn y system Ardrethu Annomestig yng Nghymru, yn anfwriadol neu'n fwriadol, yn hysbys ar hyn o bryd a bydd angen ymchwilio ymhellach. Fodd bynnag, mae dadansoddiad diweddar gan y Gymdeithas Llywodraeth Leol yn amcangyfrif bod tua £230 miliwn (tua 1%) o refeniw'r ardrethi yn Lloegr yn cael ei gollu bob blwyddyn wrth i bobl osgoi ei dalu.⁷ Gan fod hwn yn faes polisi cymhleth sy'n dal i ddatblygu, cynigiwn y dylai'r Bil i'w gyflwyno gynnwys darpariaeth i alluogi Gweinidogion Cymru i lunio rheoliadau ym maes osgoi Ardrethi Annomestig.

Nid ydym yn rhagweld y byddwn yn darparu ar gyfer dull polisi manwl yn y Bil gan ein bod yn dymuno datblygu'r cynigion wrth ymgynghori â Llywodraeth Leol, talwyr ardrethi, Asiantaeth y Swyddfa Brisió, Tribiwnlys Prisió Cymru a Swyddfa'r Arglwydd Brif Ustus. Rhoddir ystyriaeth lawn hefyd i'r broses apelio ar gyfer talwyr ardrethi sy'n teimlo'n ddig o ganlyniad i benderfyniad ac i brotocolau rhesymol i'w gorfodi gan Awdurdodau Bilio. Wrth lunio cynigion manwl, byddwn yn ystyried y dystiolaeth sydd ar gael, canfyddiadau'r Panel Ardrethi Busnes,⁸ canlyniad adolygiad ar osgoi talu ardrethi yn Lloegr a phwerau arfaethedig ym Mil Menter Llywodraeth y Swyddfa Brisió a'r Awdurdodau Bilio. Byddai unrhyw reoliadau a fyddai'n cael eu datblygu maes o law yn amodol ar y weithdrefn ddeddfu gadarnhaol, gan olygu y byddai'r cynigion manwl yn destun archwiliad penodol cyn cael eu trafod gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru.

Bydd y broses o ddatblygu polisi yn gyson â dull Llywodraeth Cymru o ymdrin â chasglu a rheoli trethi a'i hegwyddorion polisi trethi a gyhoeddwyd yn 2014.⁹ Mae mesurau i fynd i'r afael ag osgoi a gweithgarwch twyllodrus yn ategu egwyddorion Llywodraeth Cymru o sicrhau tegwch i bob trethdalwr, gan sicrhau bod yr ardrethi sy'n ddyledus yn ymateb i newidiadau mewn amgylchiadau a bod rhwymedigaethau yn cael eu rhannu'n deg rhwng pob trethdalwr. Mae'r egwyddorion hefyd yn cynnwys cael rheolau clir sy'n ceisio lleihau costau gweinyddu trwy wella cywirdeb yr wybodaeth, a rhoi sefydlogrwydd a sicrwydd i drethdalwyr trwy leihau'r achosion o rwymedigaethau ôl-ddyddiedig.

⁶ *Business Rates Avoidance: Summary of Responses*, Yr Adran Cymunedau a Llywodraeth Leol, Trysorlys ei Mawrhydi, Gorffennaf 2015.

<https://www.gov.uk/government/consultations/business-rates-avoidance-discussion-paper>

⁷ Papur trafodaeth Ymateb y Gymdeithas Llywodraeth leol i *Business Rates Avoidance*, Chwefror 2015.

<http://www.local.gov.uk/documents/10180/6869714/Business+rates+avoidance+-+discussion+paper+-+LGA+response.pdf/89897cc8-7bba-4257-a97b-243bf6d22ece>

⁸ *The Devolution of Business Rates to Wales*, Chwefror 2015.

<http://gov.wales/docs/det/publications/150202-devolution-of-business-rates-en.pdf>

⁹ *Pwerau treth, amcanion, egwyddorion a blaenoriaethau*, Llywodraeth Cymru, Rhagfyr 2014.

<http://gov.wales/docs/caecd/publications/150109-treasury-paper-cy.pdf>

Cwestiwn 1.7: A oes gennych unrhyw sylwadau cyffredinol am y darpariaethau yn adran 16 ac Atodlen 3 i'r Bil Drafft sy'n ymwneud â chyllid Llywodraeth Leol?

Cwestiwn 1.8: Sut y gallai Llywodraeth Cymru fesur y nifer sy'n osgoi talu Ardrethi Annomestig ar hyn o bryd?

Cwestiwn 1.9: A oes gennych unrhyw sylwadau neu awgrymiadau ynghylch sut y gallai deddfwriaeth yn y dyfodol helpu i leihau'r nifer sy'n osgoi talu Ardrethi Annomestig?

Cwestiwn 1.10: Ym mha ffyrdd eraill y gallai Llywodraeth Cymru alluogi Llywodraeth Leol i leihau'r nifer sy'n osgoi talu ac sy'n twyllo'r system Ardrethu Annomestig?

Materion eraill

Ethol Cam wrth Gam

Roedd y Papur Gwyn yn ceisio barn ynghylch a ddylid cynnal etholiadau Llywodraeth Leol mewn camau. Mewn ymateb i bryderon rhanddeiliaid, ni fydd Llywodraeth Cymru yn parhau â'r cynnig hwn.

Nifer y Cynghorwyr

Er mwyn cydnabod gofynion democrataidd Awdurdodau newydd, mae'r cap blaenorol o 75 o Gynghorwyr i bob Awdurdod wedi'i ddisodli. Cynhaliwyd Ymgynghoriad ar Gyfarwyddiadau Drafft i Gomisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru rhwng mis Awst a mis Tachwedd 2015. Roedd yr ymgynghoriad hwn yn ceisio barn ar y nifer priodol o Gynghorwyr y gallai fod eu hangen ar yr Awdurdodau newydd i'w galluogi i sicrhau cynrychiolaeth effeithiol a llywodraethu democrataidd. Rydym ar hyn o bryd yn ystyried yr ymatebion i'r ymgynghoriad hwn.

Y Siroedd wedi eu Cadw

Y siroedd sydd wedi'u cadw yng Nghymru yw'r rhai a grëwyd gan Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 ("Deddf 1972"). Cafodd y siroedd a grëwyd o dan Ddeddf 1972 eu diddymu gan Ddeddf Llywodraeth Leol (Cymru) 1994 ("Deddf 1994"). Fodd bynnag, crëodd Deddf 1994 y cysyniad o siroedd wedi eu cadw yn seiliedig ar ardaloedd wyth sir, i'w defnyddio ar gyfer amrywiaeth o ddibenion, yn bennaf yn berthnasol i ddibenion barnwrol a gweinyddol. Endidau tybiannol yn unig yw'r wyth sir wedi eu cadw; nid oes ganddynt gynghorau wedi'u hethol, dim prosesau gweinyddu na swyddogaethau eu hunain.

Ers Deddf 1994, mae rhan fwyaf o'r rhesymau paham y cadwyd y siroedd wedi diflannu. Er enghraifft, mae ardaloedd cyfiawnder bellach yn seiliedig ar ardaloedd daearyddol newydd yn hytrach na'r siroedd wedi eu cadw. Mewn rhai achosion, mae cyfeiriadau amherthnasol yn parhau at "siroedd wedi eu cadw" mewn deddfwriaeth, a bydd angen diwygio hyn. Fodd bynnag, mae rhai cyfeiriadau at siroedd wedi eu cadw yn parhau'n berthnasol. Maent yn ymwneud â rhaglafiaethau, siryfiaethau a physgodfeydd môr.

Arglwydd Raglawiaid ac Uchel Siryfion

Yn draddodiadol, mae arglwydd raglawiaid ac uchel siryfion wedi'u penodi drwy gyfeirio at ardaloedd gweinyddol lleol. Adeg diwygio llywodraeth leol ym 1972, roedd yn ofynnol i'r Frenhines benodi Arglwydd Raglaw ar gyfer pob sir yng Nghymru a Lloegr, yn ôl Deddf Llywodraeth Leol 1972 ("Deddf 1972"). Penodir uchel siryfion yn flynyddol gan y Frenhines o dan ddarpariaethau Deddf Siryfion 1887, a rhoddodd Deddf 1972 drefniadau trosiannol ar waith er mwyn i uchel siryfion gael eu penodi i'r siroedd newydd a sefydlwyd o dan Ddeddf 1972. Parhaodd arglwydd raglawiaid ac uchel siryfion i gael eu penodi ar gyfer y siroedd a sefydlwyd o dan Ddeddf 1972 rhwng 1974 a 1996.

Fel y nodwyd uchod, fe wnaeth Ddeddf Llywodraeth Leol (Cymru) 1994 ddiwygio llywodraeth leol yng Nghymru, ond cadwyd y siroedd a sefydlwyd o dan Ddeddf 1972 at ddibenion penodol. Roedd hyn yn cynnwys yr ardal ddaearyddol y byddai'r arglwydd raglawiaid a'r uchel siryfion yn cael eu penodi.

Heddiw, mae'r siroedd wedi eu cadw yn parhau i wasanaethu fel yr ardaloedd ar gyfer diffinio rhaglawiaethau a siryfiaethau yng Nghymru, yn unol â Deddf Rhaglawiaethau 1997 a Deddf Siryfion 1887. Mae arglwydd raglaw ac uchel siryf ar gyfer yr holl siroedd wedi eu cadw yng Nghymru, sef cyfanswm o wyth arglwydd raglaw ac wyth uchel siryf. Mae rhai arglwydd raglawiaid ac uchel siryfion yn cwmpasu dau neu ragor o'r awdurdodau lleol gweinyddol presennol a grëwyd gan Ddeddf 1994. Mae rhaglawiaeth a siryddiaeth Gwent yn cynnwys pum awdurdod lleol (Blaenau Gwent, Caerffili, Sir Fynwy, Casnewydd a Thorfaen); ar y llaw arall, mae rhaglawiaeth a siryddiaeth Powys yn cynnwys un awdurdod yn unig, sef sir weinyddol Powys.

Deddf Pysgodfeydd Môr (Pysgod Cregyn) 1967

Mae adran 10 o Ddeddf Pysgodfeydd Môr (Pysgod Cregyn) 1967 ("Deddf 1967") yn nodi y bydd y rhan o lan y môr y mae gorchymyn o dan adran 1 (pŵer i wneud gorchymynion o ran pysgodfeydd ar gyfer pysgod cregyn) y Ddeddf honno yn ymwneud â hi, at holl ddibenion awdurdodaeth yn cael ei ystyried yng nghorff y sir neu fwrdeistref gyfagos. Darparodd Ddeddf 1994 fod y cyfeiriad at "sir" yn adran 10(1) o Ddeddf 1967 mewn perthynas â Chymru yn cynnwys cyfeiriad at sir wedi ei chadw.

Bydd cynigion Llywodraeth Cymru ar gyfer uno llywodraeth leol yn arwain at leihau nifer y prif awdurdodau lleol i wyth neu naw, o 1 Ebrill 2020. Pa bynnag un o'r ddau opsiwn y penderfynir arno, mae'n ymddangos nad oes llawer o bwrpas cadw nifer cyfatebol o siroedd wedi eu cadw, a fyddai'n ychwanegu cymhlethdod diangen at fap llywodraeth leol Cymru.

Rydym yn cynnig diddymu'r siroedd wedi eu cadw yng Nghymru o 1 Ebrill 2020. O ganlyniad, bydd angen diwygio'r statudau perthnasol i sicrhau bod penodiadau'r arglwydd raglawiaid a'r uchel siryfion yn berthnasol i'r siroedd newydd a fydd yn bodoli ar ôl 1 Ebrill 2020, a bydd angen diweddarau'r cyfeiriad yn Neddf 1967. **Caiff arglwydd raglawiaid ac uchel siryfion eu penodi gan y Frenhines, felly bydd angen i unrhyw newidiadau gael eu gwneud drwy ymgynghori â'r swydd-ddeiliaid ac â chynghorwyr y Frenhines.** Byddwn yn gweithio gyda phawb y mae hyn yn effeithio arnynt i sicrhau, os oes angen, bod trefniadau trosiannol ar waith cyn 1 Ebrill 2020.

Cwestiwn 1.11: A ydych chi'n cytuno y dylid diddymu'r siroedd wedi eu cadw a gwneud diwygiadau canlyniadol er mwyn penodi arglwydd raglawiaid ac uchel siryfion mewn perthynas â'r siroedd fydd yn bodoli ar ôl 1 Ebrill 2020?

Materion Technegol Eraill

Mae nifer o faterion a all gael eu hystyried yn dechnegol eu natur y byddwn yn ceisio barn arnynt. Mae'r rhain yn cynnwys:

- unrhyw eiddo, hawliau a rhwymedigaethau, gan gynnwys grantiau, sy'n gofyn am ddarpariaeth benodol i'w trosglwyddo'n effeithiol i'r Cynghorau newydd;
- unrhyw effaith ar gontractau ac eiddo presennol a fyddai angen darpariaeth benodol yn y Bil;
- yr amser ar gyfer atal is-etholiadau yn y Cynghorau presennol cyn i'r Cynghorau newydd dderbyn eu swyddogaethau a'u cyfrifoldebau llawn ar 1 Ebrill 2020, ee lle bo seddi gwag achlysurol;
- mecanweithiau i gadw hawliau seremonïol hanesyddol, gan gynnwys statws dinas a bwrdeistref;
- cyd-bwyllgorau, cyd-fyrddau ac awdurdodau iechyd porthladd.

Ein bwriad yw cynnal trafodaethau uniongyrchol ag Awdurdodau Lleol ar y materion hyn; fodd bynnag, rydym yn croesawu barn ar y rhain ac unrhyw faterion technegol tebyg fel rhan o'r ymgynghoriad hwn.

Cwestiwn 1.12: A oes materion eraill o natur dechnegol y dylid hefyd eu hystyried?

Rhan 2: Pŵer Cymhwysedd Cyffredinol

Mae'r darpariaethau ym Mhennod 1 Rhan 2 yn ymwneud â phŵer cymhwysedd cyffredinol Cyngorau Sir ac mae'r rheini ym Mhennod 2 yn nodi'r amodau y mae'n rhaid i Gyngorau Sir eu bodloni er mwyn iddynt fod yn Gyngorau Sir â chymhwysedd.

Cwestiwn 2.1: A oes gennych unrhyw sylwadau ar unrhyw un o'r darpariaethau yn Rhan 2 o'r Bil Drafft?

Rydym hefyd yn croesawu eich barn ar y materion canlynol.

Pennod 2: Cyngorau Cymuned â Chymhwysedd

Mae'r Bil Drafft yn cynnwys amodau y mae'n rhaid i Gyngor Cymuned eu bodloni os yw am fod 'â chymhwysedd'. Byddai bod 'â chymhwysedd' yn galluogi Cyngor Cymuned i ddefnyddio pŵer cymhwysedd cyffredinol a darparu rhywfaint o hyder i sefydliadau eraill bod gan y Cyngor y capasiti a'r gallu i 'wneud busnes'. Bydd hefyd fantais o ran enw da, lle bydd cymunedau'n gallu gweld bod eu Cyngor yn bodloni safonau penodol.

Sefydlwyd trwy'r ymgynghoriad ar y Papur Gwyn bod barn glir yn erbyn y cynnig y dylai un o'r profion cymhwysedd fod yn isafswm trosiant blynyddol o £200,000. Yn benodol, gwelwyd hyn yn anfantais i Gyngorau gwledig. Mae Llywodraeth Cymru yn derbyn y ddadl ac nid oes darpariaeth o'r fath wedi'i chynnwys yn y Bil Drafft.

Nodwyd hefyd yn y Papur Gwyn ein bwriad pe byddai Cyngor Cymuned yn penderfynu ei fod â chymhwysedd, y dylai orfod rhoi gwybod i bwyllgor y Prif Awdurdod ar gyfer yr ardal honno, ac y dylai'r pwyllgor a enwebir gael pwerau i dynnu cymhwysedd y Cyngor Cymuned yn ôl mewn rhai amgylchiadau. Roedd mwy o ymatebion ymgynghori o blaid nac yn erbyn y cynnig. Fodd bynnag, rydym wedi ystyried y goblygiadau y gallai hyn eu cael ar y berthynas rhwng Prif Gyngorau a Chyngorau Cymuned, yn enwedig y risg o gymylu atebolrwydd a chreu tensiwn yn y berthynas weithio rhwng y ddwy haen o Lywodraeth Leol. Felly, rydym wedi edrych ar hyn yn wahanol yn y Bil Drafft.

Mae'r darpariaethau yn y Bil Drafft yn galluogi Cyngor Cymuned i basio penderfyniad mewn unrhyw gyfarfod o'r Cyngor ei fod yn bodloni'r gofynion cymhwysedd a'i fod yn Gyngor Cymuned 'â chymhwysedd'. Bydd Cyngor Cymuned o'r fath yn parhau'n gymwys tan y cyfarfod cyffredinol blynyddol cyntaf yn dilyn yr etholiadau cyffredinol, lle bydd yn rhaid iddo basio penderfyniad ei fod yn parhau i fod yn Gyngor Cymuned â chymhwysedd, neu'n peidio â bod â chymhwysedd. Gall Cyngor Cymuned â chymhwysedd hefyd basio penderfyniad mewn unrhyw un o gyfarfodydd y Cyngor ei fod yn peidio â bod yn Gyngor Cymuned â chymhwysedd. Gall Cyngor sy'n peidio â bod yn Gyngor Cymuned â chymhwysedd barhau ag unrhyw weithgareddau sydd eisoes ar waith tra roedd yn gweithredu'r pŵer cymhwysedd cyffredinol.

Mae hyn yn golygu y byddai Cyngor yn gallu penderfynu ei fod â chymhwysedd ei hun yn ei gyfarfod cyntaf yn dilyn etholiad, a pharhau â chymhwysedd am y pum mlynedd nesaf tan ei gyfarfod cyffredinol blynyddol yn dilyn yr etholiadau nesaf, er y gallai fethu â bodloni unrhyw un neu bob un o'r tri gofyniad cymhwysedd yn y blynyddoedd yn y cyfamser, gan gynnwys y gofyniad i gael cyfrifon diamod o ddwy flynedd. Yn ystod y cyfnod hwn, byddai'r Cyngor Cymuned yn gallu arfer y pŵer cymhwysedd cyffredinol a gwneud pethau na fyddai'n gallu'u gwneud pe na byddai wedi penderfynu bod yn gyngor â chymhwysedd, fel sy'n wir mewn cynghorau plwyf cymwys yn Lloegr. Byddai'r dull hwn yn rhoi sicrwydd i Gynghorau Cymuned wrth iddynt ymgymryd â gweithgareddau gan ddibynnu ar y pŵer cymhwysedd cyffredinol, ac yn rhoi sicrwydd hefyd i drydydd partïon wrth iddynt ddelio â Chynghorau Cymuned ynghylch graddau pwerau Cyngor penodol. Byddai Llywodraeth Cymru yn croesawu eich barn ar hyn.

Cwestiwn 2.2: A oes gennych unrhyw sylwadau am ein cynigion sy'n ymwneud â Chynghorau Cymuned â chymhwysedd?

Rhan 3: Hybu Mynediad i Lywodraeth Leol

Mae'r Rhan hon yn cynnwys darpariaethau sy'n ymwneud â hybu mynediad i Lywodraeth Leol. Mae Pennod 1 yn rhoi trosolwg o'r darpariaethau. Mae Pennod 2 yn ei gwneud yn ofynnol i Awdurdodau Lleol annog cyfranogiad y cyhoedd mewn Llywodraeth Leol. Mae Pennod 3 yn sefydlu pwyllgorau ardaloedd cymunedol, at ddiben sicrhau y caiff buddiannau a blaenoriaethau'r gymuned eu hystyried gan y Cyngor wrth iddo arfer i swyddogaethau. Mae Pennod 4 yn delio â cheisiadau gwella, lle mae Cyngor yn cynnal trafodaethau â chyrrff cymunedol at ddiben gwella canlyniadau lleol. Mae Pennod 5 yn ymestyn mynediad cyhoeddus i gyfarfodydd Awdurdodau Lleol ac mae Pennod 6 yn ei gwneud yn ofynnol i Awdurdodau Lleol gyhoeddi canllaw i'w cyfansoddiad a chyhoeddi cyfeiriadau swyddogol eu haelodau. Mae'r darpariaethau sy'n ymwneud â chyfranogiad cyhoeddus, pwyllgorau ardaloedd cymunedol a cheisiadau gwella yn cefnogi *Egwyddorion ar gyfer Gweithio gyda Chymunedau Llywodraeth Cymru*.¹⁰

Cwestiwn 3.1: A oes gennych sylwadau am unrhyw un o'r darpariaethau yn Rhan 3 o'r Bil Drafft?

Rydym hefyd yn croesawu eich barn ar y materion canlynol.

Pennod 2: Cyfranogiad y Cyhoedd mewn Llywodraeth Leol

Mae nifer o gyfeiriadau yn y Papur Gwyn at yr angen i Awdurdodau Lleol fod yn fwy gweithredol o ran cynnwys y cyhoedd yng ngwaith y Cyngor ac yn y penderfyniadau a fydd yn effeithio arnynt. Mae'r rhan hon o'r Bil Drafft yn dwyn ynghyd y cynigion ar gyfer cyfranogiad y cyhoedd i greu un ddyletswydd trosfwaol ar Awdurdodau Lleol er mwyn annog cyfranogiad wrth i Gynghorau Sir a'u hawdurdodau perthnasol (Cynghorau Cymuned, awdurdodau tân ac achub ac awdurdodau Parc Cenedlaethol) wneud penderfyniadau. Mae hefyd yn pennu sut y mae'n bwriadu cyflawni hyn mewn strategaeth. Mae'n rhaid i'r strategaeth gyfranogiad ymdrin â'r materion canlynol: ymwybyddiaeth o swyddogaethau'r Cyngor a sut i ddod yn aelod ohono, hwyluso mynediad at wybodaeth am benderfyniadau a ffyrdd i'r cyhoedd gyflwyno sylwadau i'r Cyngor, cynnwys y cyhoedd mewn prosesau craffu, a defnyddio cyfryngau cymdeithasol.

Gan ystyried pwysigrwydd y broses o bennu'r gyllideb, gwneir darpariaeth ar wahân i sicrhau ymgynghoriad eang ac ystyrlon ar y gyllideb flynyddol.

Cwestiwn 3.2: A oes gennych unrhyw sylwadau am y ddyletswydd arfaethedig ynghylch cyfranogiad y cyhoedd a'r gofyniad i ymgynghori ar y gyllideb flynyddol?

¹⁰ Gweler Datganiad Ysgrifenedig Llywodraeth Cymru, 15 Medi 2015.

<http://gov.wales/about/cabinet/cabinetstatements/2015/workingcommunities/?skip=1&lang=cy>

Pennod 3: Pwyllgorau Ardaloedd Cymunedol

Yn y Papur Gwyn, cyflwynwyd dadl gennym o blaid sefydlu model o lywodraethu cymunedol er mwyn i gymunedau allu cynnal a gwella'u hymgysylltiad â'r Awdurdodau Lleol mwy sydd wedi uno, gyda rôl arweiniol i Aelodau Etholedig. Disgrifiwyd dull sy'n seiliedig ar ardal, gyda 'byrddau ardal' yn cynnwys Aelodau Etholedig, cyrff cymunedol, y trydydd sector, Cyngorau Cymuned a gwasanaethau cyhoeddus eraill.

Gofynnodd ymatebwyr i'r ymgynghoriad am ragor o fanylion am yr hyn a fwriedir, mynegwyd pryder ynghylch y posibilrwydd o fiwrocratiaeth gynyddol, a soniwyd am bwysigrwydd sicrhau cynrychiolaeth briodol, yn enwedig o'r trydydd sector a Chyngorau Cymuned. Cytunai'r mwyafrif y dylai Awdurdodau Lleol gael hyblygrwydd i ddylunio dull sy'n addas i'w hardal. Mae'r cyhoedd hefyd wedi dweud wrthym ni, er eu bod yn cefnogi Awdurdodau Lleol mwy, eu bod yn bryderus y byddant yn colli cysylltiad â chymunedau.

Mae'r darpariaethau sydd wedi'u cynnwys yn y Bil Drafft yn ceisio mynegi ein bwriadau a darparu sail fwy gwybodus i wneud sylwadau. Maent yn nodi'r bwriad i'w gwneud yn ofynnol i Awdurdodau Lleol sefydlu pwyllgor ym mhob un o'u hardaloedd cymunedol (fel y pennwyd o dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015). Bydd pwyllgorau ardaloedd cymunedol yn darparu ffordd strwythuredig i fynegi barn ar flaenoriaethau lleol a'u bwydo i broses gynllunio cyllideb yr Awdurdod Lleol, ac i gymunedau a phobl leol ymgysylltu â'u Haelodau Etholedig ar faterion ymarferol o bwysigrwydd lleol. Bydd Awdurdodau Lleol hefyd yn gallu ceisio cyngor y cymunedau hyn ar unrhyw fater sy'n ymwneud ag ardal gymunedol y pwyllgor. Mae'r darpariaethau hefyd yn galluogi'r Awdurdod Lleol i ddirprwyo swyddogaethau i bwyllgorau ardaloedd cymunedol. Bydd swyddogaethau o'r fath sydd wedi'u dirprwyo i bwyllgorau ardaloedd cymunedol yn cael eu pennu gan reoliadau i'w penderfynu arnynt gan Weinidogion Cymru.

Cwestiwn 3.3: Sut y dylid ceisio a dewis cynrychiolwyr cymunedol i fod ar bwyllgorau ardaloedd cymunedol?

Cwestiwn 3.4: A ydych chi'n cytuno y dylai Cyngorau Sir allu dirprwyo swyddogaethau i bwyllgor ardal gymunedol? Os ydych, a oes unrhyw swyddogaethau y dylid neu na ddylid eu dirprwyo?

Cwestiwn 3.5: A oes gennych unrhyw farn ynghylch a oes angen rhoi trefniadau trosiannol ar waith ar gyfer pwyllgorau ardaloedd presennol, neu a yw cyfnod arweiniol da yn ddigonol?

Pennod 4: Ceisiadau Gwella

Yn y Papur Gwyn, ymgynghorwyd ar gynnig y dylai fod 'hawl i gymryd rhan'. Byddai hyn yn galluogi cyrff cymunedol i ddod yn rhan o wella gwasanaeth.

Mae'r Bil Drafft yn cynnwys darpariaethau sy'n gorfodi Awdurdodau Lleol i drafod â chyrff cymunedol ynghylch sut y mae modd gwella canlyniad wrth gael cais gan gorff cymunedol, oni bai bod ganddo resymau teg dros beidio â gwneud hynny. Mae'r diffiniad o gyrff cymunedol yn un eang.

Mae'r weithdrefn yn nodi y bydd yr Awdurdod yn cyhoeddi crynodeb ar ei wefan o'r trafodaethau a'r camau y cytunwyd arnynt ar ddiwedd y cyfnod trafod. Byddem yn disgwyl i Awdurdodau Lleol a chyrff cymunedol lynu wrth y materion y maent wedi cytuno arnynt yn gyhoeddus. Fodd bynnag, nid ydym yn ystyried y byddai'n ffafriol i'r berthynas dda rhwng Awdurdodau Lleol a grwpiau cymunedol, nac i'r broses o feithrin diwylliant o gynnwys pobl, pe baem yn gosod dyletswyddau sydd wedi'u rhagnodi'n drwm ar yr Awdurdod Lleol.

Cwestiwn 3.6: A oes gennych unrhyw sylwadau am y darpariaethau diwygiedig ar gyfer 'ceisiadau ar gyfer gwella' neu ar y rhyngweithio rhwng y darpariaethau hyn a'r rheini sy'n ymwneud â'r ddyletswydd cyfranogiad y cyhoedd (Rhan 3, Pennod 2) a phwyllgorau ardaloedd cymunedol (Rhan 3, Pennod 3)?

Pennod 5: Mynediad i Gyfarfodydd etc.

Yn ogystal â'r materion yr ymgynghorwyd arnynt yn y Papur Gwyn ac y darperir ar eu cyfer yn Rhan 3, Pennod 5 o'r Bil Drafft, rydym hefyd yn dymuno ymgynghori ar gynigion ychwanegol amrywiol sy'n ymwneud â chyfarfodydd y Cyngor.

- Cyhoeddi hysbysiadau o gyfarfodydd yn electronig. Cyflwynodd Deddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013 ofyniad ar Gynghorau Cymuned i gael gwefannau a chyhoeddi gwybodaeth sy'n ymwneud â'r Cyngor. Rydym yn cynnig y dylid rhoi Prif Gynghorau mewn sefyllfa debyg i Gynghorau Cymuned.
- Gwysion electronig. Rydym yn cynnig y dylai Prif Gynghorau allu dewis cyhoeddi hysbysiadau'n electronig yn unig yn ôl eu dymuniad.
- Gwahardd alcohol mewn cyfarfodydd Cynghorau Cymuned a dileu'r cyfyngiad ar gynnal cyfarfodydd mewn safle trwyddedig. Mae cymdeithas wedi newid yn sylweddol ers darpariaethau Deddf Llywodraeth Leol 1972. Erbyn hyn mae gan lawer mwy o safleoedd drwydded ac mae llawer iawn o weithgarwch cyhoeddus megis priodasau a chynadleddau yn cael eu cynnal mewn lleoedd sydd wedi'u trwyddedu i werthu alcohol. Felly mae'n ymddangos bod y gwaharddiadau wedi dyddio ac rydym yn cynnig eu diddymu. Fodd bynnag, byddai'n cael ei gynnig y gallai Cynghorau Cymuned fabwysiadu rheolau sefydlog a fyddai'n gwahardd Cynghorwyr neu aelodau o'r cyhoedd rhag yfed alcohol yn ystod cyfarfod.
- Pŵer i Weinidogion Cymru wneud rheoliadau i'w gwneud yn ofynnol i gyfarfodydd yr Weithrediaeth gadw a chynnal cofnodion. Ar hyn o bryd, mae rheoliadau a wnaethpwyd o dan Ddeddf Llywodraeth Leol 2000 yn ei gwneud yn ofynnol i gofnodion penderfyniadau gweithredol gael eu hysgrifennu, eu cynnal a'u cyhoeddi. Byddai'r pŵer rheoliadol

arfaethedig yn galluogi Gweinidogion Cymru i orfodi i gyfarfodydd Cabinetau Cyngorau gael eu cofnodi. Byddem yn croesawu eich barn ar y cynnig hwn yng ngolwg ein bwriad y byddai cyfarfodydd y Cabinet yn cael eu darlledu'n fyw.

Cwestiwn 3.7: A oes gennych sylwadau am unrhyw un o'n cynigion pellach sy'n ymwneud â mynediad i gyfarfodydd?

Materion eraill

Cyngorau Ieuenctid

Roedd y Papur Gwyn yn cynnig ei gwneud yn ofynnol i'r Prif Weithredwr sefydlu Cyngor Ieuenctid, gyda'r amcan o annog plant a phobl ifanc i gyfranogi'n well mewn democratiaeth. Yn dilyn yr ymgynghoriad, ystyriwyd y cynnig hwn ymhellach, a'r teimlad bellach yw nad yw'n ddigon eang i adlewyrchu'r arfer gorau sydd eisoes ar waith mewn llawer o Awdurdodau Lleol, o ran ymgysylltu â phlant a phobl ifanc, gan gynnwys trwy gyfryngau digidol a chymdeithasol.

Mae Adran 12 o Fesur Plant a Theuluoedd (Cymru) 2010 ('y Mesur') yn ei gwneud yn ofynnol i Awdurdod Lleol wneud trefniadau, fel y gwêl yn briodol, er mwyn hyrwyddo a hwyluso cyfranogiad gan blant ym mhenderfyniadau'r Awdurdod a allai effeithio arny'n nhw. Mae canllawiau statudol o dan Fesur 2010 yn nodi disgwyliadau Gweinidogion Cymru:

- y dylai Awdurdodau Lleol hyrwyddo a hwyluso cyfranogiad plant a phobl ifanc, o fewn cyd-destun eang Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn, fel rhan o'u polisiau, eu gwasanaethau ac wrth ymgysylltu'n ehangach â dinasyddion;
- y dylai cyfranogiad plant a phobl ifanc gael eu cynnwys ym mhob agwedd ar gynllunio, darparu ac adolygu gwasanaethau, gan gynnwys cynlluniau llesiant lleol;
- y dylai Awdurdodau Lleol sefydlu fforwm neu gyngor ieuenctid ar gyfer y sir gyfan fel ffordd i gyflwyno barn pobl ifanc i'r Awdurdod a chyrrff lleol a chenedlaethol eraill sy'n gwneud penderfyniadau.

Mae'r canllawiau wrthi'n cael eu diweddarau i adlewyrchu Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 sy'n dod i rym o fis Ebrill 2016.

Er bod Mesur 2010 yn gwneud rhywfaint i gyflawni nod ein polisi i annog cyfranogiad mewn democratiaeth leol, byddai'r darpariaethau cyfranogiad y cyhoedd yn Rhan 3 o'r Bil Drafft yn ei gwneud yn ofynnol i Awdurdod Lleol gynnwys plant a phobl ifanc (ymysg 'pobl leol' eraill) ym mhroses yr Awdurdod o wneud penderfyniadau. Mae hyn yn gam ymhellach nag adran 12 o Fesur 2010, sydd wedi'i gyfyngu i gyfranogiad gan blant ym mhenderfyniadau'r Awdurdod 'a allai effeithio arny'n nhw'. Byddai rôl plant a phobl ifanc yn cael ei phwysleisio yn y canllawiau i'w cyhoeddi o dan y Bil, ac rydym yn bwriadu

iddo gynnwys mesurau penodol y gallai Cyngorau eu cymryd i gynorthwyo i drefnu pobl ifanc yn eu hardal a chyfeirio'u barn i ystyriaethau'r Cyngor.

Cwestiwn 3.8: A oes gennych unrhyw sylwadau am ein cynigion i wella cyfranogiad gan blant a phobl ifanc trwy'r ddyletswydd cyfranogiad y cyhoedd?

Rhan 4: Swyddogaethau Cynghorau Sir a'u Haelodau

Mae'r darpariaethau yn Rhan 4 o'r Bil Drafft yn delio â swyddogaethau'r Cynghorau newydd a'u haelodau. Mae Pennod 1 yn rhoi trosolwg o'r darpariaethau yn y Rhan hon. Mae Pennod 2 yn nodi'r dyletswyddau y mae'n rhaid i bob Cynghorydd eu cyflawni. Mae Pennod 3 yn nodi sut y dylid delio â Chynghorwyr sy'n torri'u dyletswyddau ac mae Pennod 4 yn gwneud darpariaethau pellach mewn perthynas â'r dyletswyddau hyn. Mae Pennod 5 yn nodi bod yn rhaid i'r Maer Etholedig neu'r Arweinydd osod amcanion ar gyfer y Cabinet a bod yn rhaid i ymgeiswyr ar gyfer swydd Maer Etholedig neu'r Arweinydd baratoi maniffesto ysgrifenedig. Mae hefyd yn galluogi Cynghorwyr i gael eu penodi fel cynorthwywyr i'r weithrediaeth. Mae Pennod 6 yn gwneud darpariaeth ynghylch penodi'r Prif Weithredwr, gosod ei amcanion, yn ogystal â gwneud swydd pennaeth gwasanaethau democrataidd yn brif swyddog. Mae Pennod 7 yn gwneud amrywiaeth o ddarpariaethau sy'n ymwneud â phwyllgorau trosolwg a chraffu a phwyllgorau safonau. Mae Pennod 8 yn gwneud mân ddiwygiadau i ddeddfwriaeth arall.

Cwestiwn 4.1: A oes gennych sylwadau ar unrhyw un o'r darpariaethau yn Rhan 4 o'r Bil Drafft?

Rydym hefyd yn croesawu eich barn ar y materion canlynol.

Pennod 4: Darpariaeth Bellach am Ddyletswyddau ar Aelodau

Yn y Papur Gwyn cynigiwyd y dylai'r Arweinwyr Grŵp fod â dyletswydd i sicrhau y caiff amrywiaeth ei pharchu, ac y dylai Swyddogion Monitro a Phwyllgorau Safonau fod â rolau gorfodi. Roedd y mwyafrif o'r ymgynghorion a ymatebodd i'r mater hwn yn gefnogol. Mae Pennod 4 yn rhoi dyletswydd ar arweinwyr grwpiau gwleidyddol i hyrwyddo a chynnal safonau ymddygiad uchel gan aelodau'r grŵp. Rhoddir swyddogaethau newydd i bwyllgorau safonau fonitro cydymffurfiaeth gan arweinwyr grwpiau gwleidyddol gyda'r ddyletswydd hon, ac i gynghori ar hyfforddiant newydd sy'n ymwneud â'r ddyletswydd, a'i drefnu.

Pennod 7: Pwyllgorau Trosolwg a Chraffu a Phwyllgorau Safonau

Mae'r Bil Drafft yn rhoi swyddogaethau newydd i bwyllgorau safonau ddelio â chwynion bod Cynghorwyr wedi torri'r dyletswyddau a osodwyd arnynt trwy Bennod 2 y Rhan hon (adrannau 82 i 86), ac i fonitro cydymffurfiaeth arweinwyr grwpiau gwleidyddol â'r ddyletswydd a osodwyd arnynt gan Bennod 4. O ystyried rôl ehangach y Pwyllgor Safonau, credwn fod gwerth i'r Awdurdod gael trosolwg o waith y Pwyllgor Safonau yn ystod y flwyddyn, yn ei holl swyddogaethau, er mwyn meithrin dealltwriaeth well o dueddiadau safonau ymddygiad yn yr Awdurdod. Ym Mhennod 7 felly, rydym yn rhoi dyletswydd ar Bwyllgorau Safonau i gyhoeddi adroddiad blynyddol ac, fel y bo'n briodol, i wneud argymhellion i'r Awdurdod.

Cwestiwn 4.2: A oes gennych unrhyw sylwadau am y ddyletswydd arfaethedig ar arweinwyr grwpiau gwleidyddol neu ar rolau monitro ac adrodd y Pwyllgor Safonau?

Materion eraill

Dirprwyo Swyddogaethau

Yn y Papur Gwyn nodwyd ein bwriad i adolygu'r darpariaethau yn Neddf Dadreoleiddio a Chontractio Allan 1994 ("Ddeddf 1994") er mwyn galluogi Awdurdodau Lleol yn gyffredinol i wneud penderfyniadau ar sut y maent yn cyflawni gwasanaethau, mewn sefyllfaoedd nad ydynt wedi'u rhagnodi. Roedd y cynnig hwn yn gysylltiedig â'r cynnig i roi pŵer cymhwysedd cyffredinol i Brif Gynghorau a Chynghorau Cymuned cymwys â phŵer cymhwysedd cyffredinol. Mae darpariaeth wedi'i chynnwys yn y Bil Drafft ar gyfer pŵer cymhwysedd cyffredinol.

Ein bwriad, fel sy'n digwydd yn awr o dan Ddeddf 1994, yw y dylai Awdurdodau Lleol gael caniatâd i ddirprwyo'r gwaith o arfer rhai o'u swyddogaethau i drydydd partïon. Fodd bynnag, ystyriwn fod y darpariaethau presennol yn anhyblyg. Ar hyn o bryd, nid oes modd i Weinidogion Cymru arfer y pŵer contractio allan mewn perthynas â Chymru, ac nid yw'r gorchmynion sydd wedi'u gwneud hyd yn hyn yn gwneud llawer i annog Awdurdodau Lleol i fod yn fwy arloesol yn y ffordd y maent yn darparu'u gwasanaethau.

Felly, rydym yn cynnig y dylid diddymu Rhan 2 o Ddeddf 1994, fel y mae'n berthnasol i gontractio swyddogaethau Awdurdodau Lleol yng Nghymru, a chael trefn newydd yn ei lle a fydd yn caniatáu i Awdurdodau Lleol ddirprwyo swyddogaethau i drydydd partïon yn ôl rheoliadau gan Weinidogion Cymru. Cynigiwn y dylai'r pŵer dirprwyo hwn fod yn berthnasol i Brif Gynghorau, Cynghorau Cymuned, Awdurdodau Tân ac Achub, Awdurdodau Parc Cenedlaethol a Chydbwyllgorau Cynllunio. Yn yr un modd â'r pŵer cymhwysedd cyffredinol, ein bwriad yw dod â'r ddarpariaeth i rym cyn gynted â phosibl ar ôl pasio'r Bil er mwyn i'r drefn newydd fod ar gael i Awdurdodau presennol.

Cwestiwn 4.3: A oes gennych unrhyw sylwadau am ein cynigion sy'n ymwneud ag Awdurdodau Lleol yn dirprwyo swyddogaethau?

Cymhwyster Etholiadol

Mynegodd ymatebwyr i'r Papur Gwyn bryderon ynghylch codi'r gwaharddiad ar swyddogion Awdurdodau Lleol rhag ymgeisio i'w hethol i'w Hawdurdod eu hun. Fel y cyhoeddwyd o'r blaen, ni fyddwn yn parhau â'r cynnig hwn.

Yn ychwanegol, roedd y Papur Gwyn yn cynnig:

- ei gwneud yn ofynnol i ymgeiswyr etholiadau Llywodraeth Leol ddatgan eu bod yn aelod o blaid wleidyddol, lle y bo'n briodol;

- rhwystro aelodau etholedig Prif Gynghorau rhag gwasanaethu'n Gynghorwyr Cymuned yr un pryd;
- rhwystro unigolyn rhag gwasanaethu ar fwy nag un Cyngor Cymuned yr un pryd.

Mae'r cynigion hyn yn cael eu hystyried ymhellach, ac nid oes unrhyw ddarpariaeth wedi'i gwneud yn y Bil Drafft.

Cyfyngiadau ar Gyfnodau Gwasanaeth

Roedd safbwyntiau clir yn ymgynghoriad y Papur Gwyn ynghylch y cynnig i gyfyngu ar gyfnodau gwasanaeth parhaus Aelodau Etholedig, yr Arweinydd ac Aelodau'r Cabinet. O ganlyniad, fel y cyhoeddwyd o'r blaen, ni fydd y cynigion hyn yn mynd rhagddynt.

Rhyddhau Cynghorwyr o'u Cyflogaeth

Roedd y Papur Gwyn yn cynnig rhoi dyletswydd ar wasanaethau cyhoeddus sydd wedi'u datganoli i ryddhau gweithwyr i ymgymryd â dyletswyddau fel Cynghorwyr. Gan ystyried y ddarpariaeth yn adran 50 o Ddeddf Hawliau Cyflogaeth 1996 (yr hawl i gael amser o'r gwaith ar gyfer dyletswyddau cyhoeddus) nid oes darpariaeth bellach wedi'i gwneud ar gyfer hyn yn y Bil Drafft. Bydd codi ymwybyddiaeth a hyrwyddo'r defnydd o'r ddarpariaeth bresennol hon yn cael eu rhoi ar waith trwy'r rhaglen *Amrywiaeth mewn Democratiaeth*.¹¹

Cydnabyddiaeth Ariannol Cynghorwyr

Fel y nodwyd yn y Papur Gwyn, mae disgwyliad y mae modd ei gyfiawnhau ymysg y cyhoedd na ddylai gwleidyddion etholedig gael cydnabyddiaeth ariannol mwy na'r hyn y mae modd ei gyfiawnhau mewn perthynas â graddau eu cyfrifoldebau a'u hymrwymiad amser. Yn yr un modd, nid yw Llywodraeth Cymru yn dymuno achosi anfantais ariannol i unrhyw un am fod yn Gyngorydd, gan y byddai hyn yn mynd yn groes i'n bwriad clir i gynyddu amrywiaeth ymysg Cynghorwyr.

Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol sy'n penderfynu ar y fframwaith cydnabyddiaeth ariannol i Gynghorwyr. Er nad oes darpariaeth wedi'i chynnwys yn y Bil Drafft, cynigir y bydd gan Weinidogion Cymru bŵer yn y Bil i'w gyflwyno i gyfeirio'r Panel i ystyried canllawiau wrth adolygu'r fframwaith cydnabyddiaeth ariannol ar gyfer Cynghorwyr.

Cwestiwn 4.4: A oes gennych unrhyw sylwadau am ein cynnig i roi pŵer i Weinidogion Cymru gyfarwyddo Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol i ystyried canllawiau wrth adolygu'r fframwaith cydnabyddiaeth ariannol ar gyfer Cynghorwyr?

Adalw Cynghorwyr

Cytunodd 75% o'r ymatebwyr ar-lein y dylai fod yr hawl i adalw. Er i 5 Awdurdod Lleol gytuno (gydag amodau, yn enwedig o ran trefniadau diogelu yn erbyn cam-drin), roedd 13 yn erbyn hyn. Er nad yw wedi'i gynnwys yn y Bil Drafft, mae darpariaethau sy'n cynnwys hawl i adalw dros Aelodau Prif

¹¹ <http://gov.wales/topics/localgovernment/diversity-in-democracy/?skip=1&lang=cy>

Gynghorau yn cael eu hystyried, yn debyg i drefniadau sydd ar waith mewn perthynas ag Aelodau Seneddol. Byddai hyn yn cryfhau cyfrifoldebau pwyllgorau safonol gan eu galluogi i ystyried honiadau o fethiant gan Gynghorydd i berfformio'i ddyletswyddau, yn ogystal â materion camymddwyn. Yn y ddau achos, pe câi Cynghorydd ei atal o'i swydd dros dro, byddai hyn yn galluogi pobl leol, yn ôl eu dymuniad, i lunio deiseb yn galw am is-etholiad mewn perthynas â sedd y Cynghorydd hwnnw. Pe câi'r ddeiseb ei llofnodi gan ugain y cant neu ragor o'r etholaeth yn y ward etholiadol honno, byddai'n rhaid galw is-etholiad.

Mynychu Cyfarfodydd o Bell

Nid yw'r darpariaethau sy'n galluogi mynychu cyfarfodydd y Cyngor o bell, a gyflwynwyd ym Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 ("Mesur 2011"), wedi'u mabwysiadu'n eang hyd yn hyn. Yn ôl adborth gan Lywodraeth Leol, gwelir bod un ai diffyg galw am y cyfleuster neu farn bod yr heriau technegol sy'n ofynnol i gadw at ddarpariaethau manwl y Mesur wedi arwain at y ffaith nad yw'r diwygiad yn cael ei weithredu ar lefel Awdurdodau Lleol.

Mae Llywodraeth Cymru o'r farn bod atyniadau penodol i'r syniad o ganiatáu mynychu o bell ar gyfer Aelodau sy'n gallu ei chael yn anodd i fynd i rai cyfarfodydd oherwydd rhesymau cyflogaeth, teithio neu ddomestig. Gall hyn gynyddu ar ôl creu'r Awdurdodau newydd, o ystyried eu meintiau mwy ac os gwelir gwelliant o ran oedran, rhyw a phroffil cyflogaeth Cynghorwyr, yn ôl y bwriad.

Er na wneir darpariaeth yn y Bil Drafft, ein bwriad yw cynnwys darpariaethau yn y Bil i'w gyflwyno a fyddai'n diwygio Mesur 2011 er mwyn ei gwneud yn hwylusach i Gynghorwyr fynychu cyfarfodydd y Cyngor o bell.

Cwestiwn 4.5: A ydych chi'n cytuno y dylai'r darpariaethau sy'n ymwneud â mynychu cyfarfodydd o bell ym Mesur 2011 fod yn fwy hyblyg?

Cost Uwch-Reolwyr mewn Llywodraeth Leol

Roedd y Papur Gwyn yn cynnig mecanwaith rheoli parhaol ar gyfer dyfarnu cyflogau i bob Prif Swyddog trwy Banel Annibynnol Cymru ar Gydabyddiaeth Ariannol, proses benodi 'ganolog' i Brif Weithredwyr a Phrif Swyddogion, a chyfyngu ar hyd tymor Prif Weithredwyr yn eu swydd. Yn dilyn ystyriaeth bellach, eir i'r afael â'r materion hyn fel rhan o ystyriaethau ehangach mewn perthynas ag uwch-reolwyr ym mhob rhan o'r gwasanaeth cyhoeddus, a hynny er mwyn creu fframwaith mwy tryloyw ac agored ar gyfer uwch-benodiadau a chyflogau mewn Llywodraeth Leol. Ymdrinnir â'r materion hyn hefyd trwy waith Comisiwn Staff y Gwasanaethau Cyhoeddus.

Rôl a Chyfrifoldebau Prif Weithredwyr

Byddwn yn ceisio cyfle deddfwriaethol priodol pellach i sicrhau y dylai rôl y Swyddog Canlyniadau ym mhob Prif Awdurdod fod yn un o ddyletswyddau hanfodol y Prif Weithredwr, ac na fyddai'n cael ffi bersonol ychwanegol am ei chyflawni.

Ar sail y cylchoedd etholiadol presennol, byddai'r Cynghorau Sir newydd yn ysgwyddo swyddogaethau llawn Llywodraeth Leol ar 1 Ebrill 2020, ychydig dros fis cyn yr Etholiad Cyffredinol a drefnir ar gyfer mis Mai y flwyddyn honno. Os hynny, ni fyddai'n ymarferol penodi Swyddog Canlyniadau newydd ar gyfer yr Awdurdod newydd hwnnw ar yr adeg honno. Er nad oes darpariaeth yn y Bil Drafft, cynigiwn roi pwerau, yn y Bil i'w gyflwyno, i'r Awdurdodau Cysgodol benodi Swyddogion Canlyniadau i wasanaethu tan y bydd yn gyfleus.

Cwestiwn 4.6: A oes gennych unrhyw sylwadau am ein cynnig y dylai fod yn ofynnol i Awdurdodau Cysgodol benodi Swyddogion Canlyniadau dros dro?

Prif Weithredwyr i Hybu Gwaith Ymgysylltu ac Amrywiaeth mewn Democratiaeth

Yn y Papur Gwyn, ymgynghorwyd ar gynnig y dylai fod dyletswydd ar y Prif Weithredwr i hybu gwaith ymgysylltu ac amrywiaeth mewn democratiaeth. O edrych yn ôl, rydym yn ystyried y dylai'r ddyletswydd i hybu gwaith ymgysylltu mewn democratiaeth fod yn gyfrifoldeb i'r Awdurdod cyfan, fel y nodir yn Rhan 3 o'r Bil Drafft, *Hybu Mynediad i Lywodraeth Leol*.

Bydd Prif Weithredwyr Awdurdodau Lleol yn etifeddu pwerau a dyletswyddau sydd gan Bennaeth Gwasanaethau Cyflogedig yr Awdurdod Lleol ar hyn o bryd. Bydd hyn yn cynnwys gofyniad iddynt gadw golwg ar reolaeth briodol o staff y Cyngor a, lle bo'n briodol, gwneud cynigion i'r Cyngor. Mae hyn yn golygu y dylid ystyried cydymffurfiaeth â'r ddarpariaeth gyfreithiol a'r dyletswyddau cyfreithiol presennol (er enghraifft, mewn perthynas â bwlio, aflonyddwch a gwahaniaethu) wrth gynnig polisiau a gweithdrefnau i'r Awdurdod ystyried eu mabwysiadu. Yn ogystal â hynny, yn Adran 104 o'r Bil Drafft, mae'n ofynnol i'r Arweinydd osod amcanion i'r Prif Weithredwr, a allai gynnwys amcanion sy'n ymwneud â chydaddoldeb ac amrywiaeth. Gallai Gweinidogion Cymru argymhell mewn canllawiau statudol y dylai Arweinwyr ystyried pwysigrwydd gosod a monitro amcanion o'r fath er mwyn sicrhau eu bod yn cydymffurfio â deddfwriaeth cydraddoldebau. Felly, nid oes darpariaeth ychwanegol benodol ar gyfer hyn yn y Bil Drafft gan fod darpariaeth ddeddfwriaethol helaeth eisoes ar waith ar y materion hyn.

Pŵer i Ddiswyddo Uwch-swyddogion trwy Bleidlais y Cyngor Llawn

Mae trefniadau cyflogaeth uwch-swyddogion penodol (y Prif Weithredwr, y Prif Swyddog Cyllid, y Swyddog Monitro a'r Pennaeth Gwasanaethau Democratiaidd) yn golygu nad oes gan Awdurdod hawl i'w diswyddo heb fod ymchwiliad wedi'i gynnal yn gyntaf gan berson annibynnol a fyddai'n cyfiawnhau'r camau gweithredu hyn. Yn Lloegr, mae Llywodraeth y DU wedi disodli hyn â'r gofyniad i gynnal pleidlais o'r Cyngor llawn i ddiswyddo. Mae'n bosibl y gallai hyn arwain at hawliadau yn erbyn Awdurdodau Lleol am ddiswyddo annheg, a byddai angen ystyried y ofalus pe bai dull o'r fath yn cael ei fabwysiadu yng Nghymru. Serch hynny, byddai Llywodraeth Cymru yn croesawu barn ynghylch a ddylid mabwysiadu trefn debyg.

Cwestiwn 4.7: A oes gennych unrhyw sylwadau am fuddioldeb rhoi'r pŵer i Gyngorau ddiswyddo'r Prif Weithredwr, y Prif Swyddog Cyllid, y Swyddog Monitro a'r Pennaeth Gwasanaethau Democraataidd trwy bleidlais?

Swyddogaethau a Chyfrifoldebau'r Cyngor

Darperir ar gyfer y trefniadau i bennu pwy sy'n gyfrifol mewn Awdurdod Lleol am wneud penderfyniadau mewn perthynas â swyddogaethau amrywiol Llywodraeth Leol yn y rheoliadau a wnaed o dan Ddeddf Llywodraeth Leol 2000.¹²

Yn gryno, cyfrifoldeb Gweithrediaeth Awdurdodau Lleol yw mwyafrif y swyddogaethau, ond mae'r rheoliadau'n disgrifio'r swyddogaethau hynny nad oes modd i'r Weithrediaeth fod yn gyfrifol amdanynt, nad oes modd i'r Weithrediaeth fod yn gwbl gyfrifol amdanynt, neu a all fod un ai'n gyfrifoldeb i'r Weithrediaeth neu i'r Cyngor llawn, yn ddibynnol ar ddewis lleol.

Mae'r rheoliadau hyn yn fanwl ac yn gyfarwyddol. Maent hefyd yn debygol o ddyddio ac angen eu diwygio'n rheolaidd. Rydym yn cynnig symleiddio'r system a rhoi rhagor o hyblygrwydd i Awdurdodau newydd yn dilyn uno.

Rydym yn cynnig y dylid cael darpariaeth fwy rhyddfrydig yn hytrach na darpariaethau adran 13 o Ddeddf 2000 mewn perthynas â dyrannu cyfrifoldeb yn yr Awdurdod Lleol. Byddai Awdurdodau yn gorfod ystyried canllawiau gan Weinidogion Cymru wrth benderfynu ar gyfrifoldebau dros swyddogaethau. Er hyn, dylai fod angen iddynt gadw at egwyddorion penodol yr ydym yn cynnig eu cynnwys yn y Bil i'w gyflwyno. Rydym hefyd yn cynnig y dylai fod pŵer cyfarwyddo gan Weinidogion Cymru i'w gwneud yn ofynnol i Awdurdod Lleol ddyrannu cyfrifoldeb dros swyddogaeth mewn ffordd benodol.

Rydym yn cynnig mai'r swyddogaethau a fyddai'n arwain y gwaith o ddyrannu swyddogaethau fyddai:

- wrth i'r Cyngor weithredu mewn rôl led-farnwrol, ni ddylai'r swyddogaethau sy'n gysylltiedig â hynny fod yn rhai ar gyfer y Weithrediaeth. Byddai hyn yn cynnwys penderfyniadau mewn perthynas â chynllunio a thrwyddedu;
- dylai cymeradwyo cyllideb y Cyngor a chynllunio ariannol, gan gynnwys swm y Dreth Gyngor sy'n ofynnol, fod yn benderfyniad i'r Cyngor llawn;
- dylai penodi uwch staff fod yn benderfyniad i'r Cyngor llawn;
- dylai penodi Swyddog Cofrestru Etholiadol a materion etholiadol yn gyffredinol fod yn benderfyniad i'r Cyngor llawn;
- dylai taliadau cydnabyddiaeth Aelodau o'r awdurdod fod yn benderfyniad i'r Cyngor llawn;
- dylai swyddogaethau sy'n ymwneud â darparu gwasanaethau gan y Cyngor fod yn gyfrifoldeb i'r Weithrediaeth;
- mae angen cytundeb y Cyngor llawn a'r Weithrediaeth i ddyrannu swyddogaethau;

¹² <http://www.legislation.gov.uk/cy/wsi/2007/399/contents/made>

- dylai cynllun dirprwyo'r Cyngor gael ei gyhoeddi a bod ar gael trwy wefan y Cyngor.

Gall Awdurdodau Lleol a'u Gweithrediaeth ddirprwyo'u swyddogaethau, yn amodol ar rai eithriadau, yn ôl eu dymuniad ac, o dan y cynigion hyn, byddai hyn yn cynnwys gallu i ddirprwyo swyddogaethau penodol i bwyllgorau ardaloedd cymunedol, yn ogystal â threfn newydd ar gyfer dirprwyo swyddogaethau i drydydd partïon (gweler uchod).

Cwestiwn 4.8: A oes gennych unrhyw sylwadau am ein cynigion i newid y fframwaith a ddefnyddir gan y Cyngorau a'u Gweithrediaeth i benderfynu sut i ddyrannu eu swyddogaethau?

Trosglwyddo Asedau Awdurdodau Lleol

Roedd y Papur Gwyn yn cynnwys cynigion i alluogi cyrff cymunedol cymwys i gychwyn proses o drosglwyddo asedau o Awdurdod Lleol. Roedd mwyafrif yr ymatebion ymgynghori o blaid (59% o blaid, 22% yn erbyn). Amcan y cynnig oedd hwyluso'r gwaith o drosglwyddo asedau i gyrff cymunedol.

O safbwynt cyrff cymunedol, y mater a godwyd amlaf yn y gweithdai ymgynghori ac yn yr ymatebion ysgrifenedig fel rhwystr i drosglwyddo asedau oedd ansawdd yr ymgysylltu rhwng Awdurdodau Lleol a chyrff cymunedol. Cyfeiriwyd yn aml at y cyfnod rhybudd a roddir i gyrff cyhoeddus ynghylch gwaredu, ac ansawdd yr wybodaeth a ddarparwyd (gan gynnwys am rwymedigaethau). Roedd cyrff cyhoeddus hefyd awyddus i Awdurdodau Lleol fabwysiadu dull o weithio mewn partneriaeth yn hytrach na dull trafodol, ac i gydnabod yr angen am gymorth parhaus yn ystod camau cynnar y trosglwyddo. Tynnodd Awdurdodau Lleol sylw at y ffaith fod diffyg gallu ymarferol ymysg cyrff cymunedol, megis arbenigedd cyfreithiol ac arbenigedd iechyd a diogelwch, yn rhwystr i'r broses.

Mae Llywodraeth Cymru wedi ystyried y materion a godwyd ac mae'n cynnig addasu ei dull o fynd ati. Gallai'r cynigion a nodwyd yn y Papur Gwyn arwain at brosesau biwrocraidaidd cymhleth a chreu drwgdeimlad rhwng Awdurdodau Lleol a chyrff cymunedol, yn hytrach na hyrwyddo perthnasoedd gwell. Nid yw'r Bil Drafft yn cynnwys unrhyw ddarpariaeth sy'n ymwneud â throsglwyddo asedau, ond mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu cynnwys darpariaeth yn y Bil i'w gyflwyno.

Rydym yn cynnig bod cyrff cymunedol yn cael hysbysiad statudol pan fydd asedau Awdurdod Lleol uwchben gwerth penodol yn cael eu gwaredu, gan roi'r cyfle iddynt gyflwyno syniadau newydd. Ni fyddai hyn yn rhwystr Awdurdodau Lleol rhag mynd ati mewn modd cynlluniedig i waredu asedau, a rhoi mwy o rybudd i gyrff cymunedol am gyfleoedd lleol a sicrhau arfer mwy cyson ar draws Cymru.

Er enghraifft, gallai fod yn ofynnol i Awdurdodau Lleol nodi gwaredu asedau uwchben gwerth penodol fel 'penderfyniad allweddol'. Mae gan Weinidogion Cymru bwerau gwneud rheoliadau o dan adran 22 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000 i'w gwneud yn ofynnol i Weithrediaeth Awdurdodau Lleol roi gwybodaeth

am fathau penodol o benderfyniadau i'r cyhoedd neu Gynghorwyr. Mae adran 107 o'r Bil Drafft yn diwygio adran 22 o Ddeddf 2000 i'w gwneud yn ofynnol i'r wybodaeth gael ei darparu hefyd i bwyllgorau craffu a'u his-bwyllgorau. Gall y rheoliadau nodi mathau o benderfyniadau (a allai gynnwys gwaredu asedau), yr wybodaeth y mae'n rhaid iddi fod ar gael, a hyd y rhybudd sy'n ofynnol cyn gwneud penderfyniad.

Byddai modd cryfhau'r pwerau hyn gan gynnwys darpariaeth yn y Bil i'w gyflwyno ar gyfer mynd i'r afael â materion o'r fath, megis sut y dylai Awdurdod Lleol ymateb os yw corff cymunedol yn dangos diddordeb mewn ased penodol, yr asedau (os o gwbl) a allai fod wedi'u heithrio, sut y dylid delio â sefyllfaoedd brys ac yn y blaen. Byddai angen ystyried y goblygiadau ariannol a'r dyletswyddau ar Awdurdodau i gyflawni gwerth am arian fel rhan o'r ystyriaethau hyn. Byddem yn croesawu eich barn.

Cwestiwn 4.9: A oes gennych unrhyw sylwadau am ein cynigion mewn perthynas â gwaredu a throsglwyddo asedau Awdurdodau Lleol?

Asedau o Werth Cymunedol

Dangosodd yr ymatebion i'r ymgynghoriad gefnogaeth gref ar gyfer cofrestr o asedau (preifat) o werth cymunedol (86% o blaid, 7% yn erbyn). Bu'r mater yn destun ymgynghori pellach gan y Gweinidog Cymunedau a Threchu Tlodi yn *Amddiffyn Asedau Cymunedol*. Nid oes darpariaeth sy'n ymwneud ag asedau o werth cymunedol yn y Bil Drafft, ond bydd y Gweinidog Cymunedau a Threchu Tlodi yn ystyried pa gamau sydd angen eu cymryd maes o law, gan gynnwys yr angen am ddeddfwriaeth.

Rhan 5: Cynghorau Sir: Llywodraethu yn Well

Mae Rhan 5 o'r Bil Drafft yn nodi trefniadau ar gyfer trefn wella newydd. Mae Pennod 1 yn rhoi dyletswydd gyffredinol ar Awdurdodau Lleol i wneud trefniadau llywodraethu, ac i gydymffurfio â nhw. Mae Pennod 2 yn ei gwneud yn ofynnol i Awdurdodau Lleol gael cynllun corfforaethol, i ymgynghori arno, i'w adolygu ac i adrodd ar y cynnydd a wneir. Mae Pennod 3 yn nodi sut y mae angen i Awdurdodau Lleol asesu ansawdd eu llywodraethu drwy hunanasesu, asesu gan gymheiriaid ac asesu ar y cyd. Mae Pennod 4 yn rhoi pŵer i Weinidogion Cymru drefnu adolygiad o drefniadau llywodraethu Awdurdod Lleol ac mae'n rhoi pŵer iddynt ymyrryd pan fo trefniadau llywodraethu Awdurdod Lleol yn annigonol. Mae Pennod 5 yn darparu ar gyfer cydgysylltu gwell rhwng y rheoleiddwyr ac mae Pennod 6 yn gwneud darpariaeth amrywiol sy'n ymwneud â'r penodau cynt. Mae Pennod 7 yn nodi swyddogaethau newydd ac aelodaeth ddiwygiedig Pwyllgorau Llywodraethu Corfforaethol ac Archwilio (a elwid gynt y Pwyllgorau Archwilio).

Ein bwriad yw cychwyn y mwyafrif o'r darpariaethau hyn pan fydd y Bil yn cael ei wneud yn ddeddf, er mwyn i'r gwaith o bontio i'r drefn newydd allu dechrau yn syth a chefnogi'r broses uno.

Cwestiwn 5.1: A oes gennych sylwadau am unrhyw un o'r darpariaethau yn Rhan 5 o'r Bil Drafft?

Rydym hefyd yn croesawu eich barn ar y materion canlynol.

Pennod 1: Dyletswydd i wneud trefniadau i sicrhau llywodraethu da etc.

Ar hyn o bryd, mae Cynghorau Sir yn destun 'dyletswydd gyffredinol mewn perthynas â gwella' a'r drefn gysylltiedig o ran asesu gwelliant ac ymyrryd y darperir ar ei chyfer yn Rhan 1 o Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 ("trefn 2009"). Bydd trefn 2009 yn cael ei ddiddymu mewn perthynas â Chynghorau Sir yn ôl adran 147 o'r Bil Drafft. Mae'r darpariaethau yn Rhan 5 yn cymryd lle trefn 2009 gyda threfn sy'n canolbwyntio ar ansawdd llywodraethu mewn Cynghorau Sir, gyda llawer mwy o benderfyniadau ac atebolrwydd lleol.

Mae'r bennod hon yn ei gwneud yn ofynnol i Gyngor Sir lunio trefniadau, eu rhoi ar waith a chydymffurfio â hwy er mwyn sicrhau llywodraethu da, atebolrwydd, a dull darbodus, effeithlon ac effeithiol o ddefnyddio adnoddau'r Cyngor. Caiff cydymffurfedd y Cyngor â'i drefniadau llywodraethu ei hun ei asesu trwy hunanasesiadau, asesadau gan gymheiriaid ac asesadau ar y cyd, fel y nodir isod.

Mae'n rhaid i drefniadau llywodraethu Cyngor Sir gydymffurfio â'r egwyddorion, y prosesau a'r arferion sy'n cael eu nodi yn y rheoliadau gan Weinidogion Cymru. Gall Gweinidogion Cymru ragnodi cod ymarfer neu ganllawiau mewn rheoliadau. Enghraifft o god ymarfer o'r fath yw *Delivering Good Governance in Local Government: Framework* a gyhoeddwyd ar y cyd

gan Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifyddiaeth a Chymdeithas Prif Weithredwyr yr Awdurdodau Lleol.

Cwestiwn 5.2: A oes gennych unrhyw sylwadau am ein cynnig i'w gwneud yn ofynnol i Awdurdodau Lleol ymgymryd â dyletswydd trefniadau llywodraethu?

Pennod 2: Cynlluniau Corfforaethol

Roedd yr ymatebion i'r ymgynghoriad yn gefnogol iawn i'r cynigion y dylai fod yn ofynnol i Awdurdodau Lleol lunio cynllun corfforaethol. Fodd bynnag, nid oedd yr ymatebwyr yn cytuno'n gyffredinol y dylai'r cynllun corfforaethol gael ei neilltuo i'r Prif Weithredwr, ond yn hytrach y dylai'r Cyngor gytuno arno. Mae Llywodraeth Cymru yn derbyn y dadleuon ac mae'r Bil Drafft yn adlewyrchu'r newidiadau rydym wedi'u gwneud mewn ymateb i'r pryderon hyn.

Pennod 3: Asesu Trefniadau Llywodraethu

Mae'r Bil Drafft yn gosod dyletswydd newydd ar Awdurdodau Lleol i wneud trefniadau llywodraethu, ac i'w rhoi ar waith (gweler uchod). Bydd cydymffurfio â'r ddyletswydd hon yn destun yr hunanasesiadau, asesiadau gan gymheiriaid ac asesiadau ar y cyd arfaethedig.

Hunanasesu ac Asesu gan Gymheiriaid

Roedd yr ymatebion i ymgynghoriad y Papur Gwyn o ran hunanasesu ac asesu gan gymheiriaid yn gefnogol. Pwysleisiodd Awdurdodau Lleol a'r CLILC fanteision trefn asesu gan gymheiriaid dan arweiniad y sector. Mynegwyd pryderon ynghylch baich y cynnig arfaethedig i gynnal asesiadau gan gymheiriaid bob dwy flynedd. Mae'r Bil Drafft yn adlewyrchu'r newidiadau rydym wedi'u gwneud wrth ymateb i'r pryderon hyn, fel mai dim ond o leiaf unwaith bob cylch etholiad y byddai'n ofynnol i bob Awdurdod Lleol ymgymryd ag asesiad gan gymheiriaid.

Mae Atodiad A yn nodi sut y byddem yn disgwyl i asesiad gan gymheiriaid gael ei ddatblygu. Bydd hyn yn sail i ganllawiau gan Lywodraeth Cymru. Byddem yn croesawu eich barn ynghylch a yw'r dull gweithredu hwn yn rhesymol ac a fyddai modd ei gryfhau mewn unrhyw ffordd.

Cwestiwn 5.3: A oes gennych unrhyw sylwadau am y dull gweithredu enghreifftiol tuag at asesiad gan gymheiriaid a nodir yn Atodiad A?

Asesu ar y Cyd

Roedd yr ymatebion ar-lein i gynigion y Papur Gwyn ynghylch asesu trefniadau llywodraethu Awdurdodau Lleol unigol yn allanol yn weddol gefnogol. Cafwyd rhywfaint o drafodaeth ar y cynigion hyn mewn ymatebion rhydd. Roedd gan y CLILC a'r Awdurdodau Lleol hynny a wnaeth ymateb bryderon ynghylch y baich o gynnal 'archwiliad iechyd' bob dwy flynedd. Yn dilyn trafodaethau pellach â'r rheoleiddwyr perthnasol (Archwilydd Cyffredinol

Cymru, AGGCC ac Estyn) mae Llywodraeth Cymru yn derbyn y ddatl hon ac mae'r Bil Drafft yn darparu ar gyfer trefn llai rhagnodol o asesiadau ar y cyd.

Pennod 6: Darpariaeth Amrywiol

Diwygio Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009

Mae'r Bil Drafft yn tynnu Cynghorau Sir a Bwrdeistref Sirol o'r diffiniad 'awdurdod gwella Cymreig' ym Mesur 2009. Golyga hyn na fydd y drefn wella yn Rhan 1 o'r Mesur bellach yn berthnasol i Brif Gynghorau. Ein bwriad yw y dylai'r ddarpariaeth hon ddod i rym yr un pryd ag y mae'r ddyletswydd yn Rhan 5, Pennod 1 o'r Bil Drafft (*Dyletswydd i wneud trefniadau i sicrhau llywodraethu da etc.*) yn dod i rym. At ddibenion ymgynghori ar y Bil Drafft, bydd Rhan 1 o Fesur 2009 yn parhau i fod yn berthnasol i Awdurdodau Parc Cenedlaethol ac Awdurdodau Tân ac Achub yng Nghymru. Bydd Llywodraeth Cymru yn ymgynghori'n llawn ar drefniadau'r dyfodol ar gyfer Awdurdodau Parc Cenedlaethol ac Awdurdodau Tân ac Achub yng Nghymru ynghylch mecanweithiau rheoli perfformiad a llywodraethu maes o law.

Pennod 7: Rôl y Pwyllgorau Llywodraethu Corfforaethol ac Archwilio

Cynigir y dylai'r cyfrifoldeb fod ar y Pwyllgorau Llywodraethu Corfforaethol ac Archwilio i ddwyn yr Awdurdod Lleol i gyfrif am weithredu mewn ymateb i hunanasesiad, asesiad gan gymheiriaid, asesiad ar y cyd ac adolygiad llywodraethu annibynnol. Mae'r Bil Drafft yn ei gwneud yn ofynnol i'r Pwyllgorau Llywodraethu Corfforaethol ac Archwilio adolygu ymateb yr Awdurdod i adroddiadau ac argymhellion a wnaethpwyd o dan yr asesiadau hyn ac, os yw'n briodol, i wneud argymhellion i'r Awdurdod.

Cwestiwn 5.4: A oes gennych unrhyw sylwadau am rôl arfaethedig y Pwyllgorau Llywodraethu Corfforaethol ac Archwilio mewn perthynas ag ymateb yr Awdurdod Lleol i'r hunanasesiad, yr asesiad gan gymheiriaid, yr asesiad cyfun a'r adolygiad llywodraethu?

Materion eraill

Cryfhau Craffu Mewnol ac Allanol

Roedd ymatebion yr ymgynghoriad i'r cynnig yn y Papur Gwyn i gryfhau'r cysylltiadau rhwng craffu mewnol ac allanol ("y rheoleiddwyr perthnasol") yn weddol gadarnhaol. Nid oes darpariaethau ar gyfer hyn wedi'u cynnwys yn y Bil Drafft ond byddant yn cael eu cynnwys yn y Bil i'w gyflwyno.

Ein bwriad yw ei gwneud yn ofynnol i'r rheoleiddwyr gyflwyno'u hadroddiadau i'r pwyllgor trosolwg a chraffu perthnasol yr un pryd ag y rhoddir yr adroddiadau terfynol i'r Awdurdod Lleol. Byddai'n ofynnol i'r Awdurdod Lleol

gynnwys y pwyllgor trosolwg a chraffu perthnasol wrth ddatblygu'i ymateb i adroddiadau'r rheoleiddwyr. Er enghraifft:

- byddai'r Awdurdod Lleol yn paratoi adroddiad/cynllun gweithredu drafft mewn ymateb i archwiliad neu arolwg;
- byddai'r pwyllgor trosolwg a chraffu perthnasol yn ystyried yr adroddiad drafft ac yn darparu cynigion ar gyfer newid;
- byddai'n rhaid i'r Awdurdod Lleol, wrth lunio ei ymateb terfynol i adroddiad, ystyried unrhyw gynigion o'r fath gan y pwyllgor.

Byddai'n ofynnol i'r rheoleiddwyr gyflwyno'u canfyddiadau i'r pwyllgor trosolwg a chraffu perthnasol, pan ofynnid iddynt wneud hynny, i'w cynorthwyo i ystyried ymateb yr Awdurdod Lleol i adroddiadau.

Adroddiad ar 'Gyflwr Llywodraeth Leol'

Er y cafodd y cynnig i'r rheoleiddwyr perthnasol lunio adroddiad ar 'Gyflwr Llywodraeth Leol' ei gefnogi'n gyffredinol gan ymatebwyr ar-lein, prin oedd yr adborth ar fanylion y cynnig. Ni wnaeth yr Awdurdodau Lleol trwy eu hymatebion rhydd nodi unrhyw faterion, pryderon neu fanteision penodol ar gyfer y cynnig hwn, ac eithrio pwynt cyffredinol am ychwanegu beichiau diangen ar Awdurdodau Lleol.

Ers ymgynghori, mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 wedi cael Cydsyniad Brenhinol ac mae'n dod i rym. Bydd y Ddeddf hon yn arwain at nifer o adroddiadau. Byddwn yn ystyried y cynnig am adroddiad 'Cyflwr Llywodraeth Leol' gan y rheoleiddwyr perthnasol ymhellach, wrth i'r broses o roi Deddf 2015 ar waith fynd rhagddi.

Un Porth Gwybodaeth

Roedd ymatebwyr i'r ymgynghoriad yn cefnogi data perfformiad mwy syml, tryloyw a hygyrch. Cefnogodd ymatebwyr ar-lein ddull cyson i ganiatáu i berfformiad gael ei gymharu rhwng Awdurdodau Lleol.

Er nad yw darpariaethau sy'n ymwneud ag un porth gwybodaeth yn ymddangos yn y Bil Drafft, ein bwriad yw y bydd y Bil i'w gyflwyno yn cynnwys darpariaethau sy'n ei gwneud yn ofynnol i Awdurdodau Lleol gyhoeddi data allweddol a dogfennau trwy borth ar-lein. Bydd y ddarpariaeth yn galluogi Llywodraeth Cymru i nodi'r wybodaeth y mae'n rhaid ei chyhoeddi.

Cwynion

Mae'r Papur Gwyn yn nodi ein cynigion y dylai Awdurdodau Lleol sefydlu proses statudol i ddelio â chwynion, a hynny ar-lein yn bennaf. Dylai hefyd fod yn ofynnol iddynt gofnodi gwybodaeth am gwynion a geir, eu dadansoddi, ac adrodd ynghylch sut yr aethpwyd i'r afael â hwy. Byddai hyn yn seiliedig ar y Polisi Pryderon a Chwynion Enghreifftiol ac yn cyd-fynd â'r gofyniad presennol i Awdurdodau Lleol gael proses ar waith i'w galluogi i ddelio â chwynion a sylwadau am eu swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol. Rydym yn cydnabod bod Pwyllgor Cyllid Cynulliad Cenedlaethol Cymru yn ddiweddar wedi cyhoeddi Bil Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) Drafft i ymgynghori arno a byddwn yn ystyried ein cynigion ymhellach wrth i'r ddeddfwriaeth hon ddatblygu.

Pwyllgorau Cyfrifon Cyhoeddus Lleol

Roedd y Papur Gwyn yn ceisio barn ynghylch a oes rhinwedd mewn sefydlu system o bwyllgorau cyfrifon cyhoeddus lleol yng Nghymru. Ychydig a ymatebodd yn uniongyrchol i'r pwynt hwn ac roedd llawer yn tybio nad oedd digon o wybodaeth yn y Papur Gwyn i lunio barn.

Bu nifer o ymdrechion yn y gorffennol gan Awdurdodau Lleol, Byrddau Iechyd ac eraill i ddeall effaith gyfun gwariant cyhoeddus ar ganlyniadau mewn ardal lleol. Y nod yn gyffredinol oedd nodi ac osgoi dyblygu gwariant, rhwystro costau rhag cael eu symud o un lle i'r llall a chanfod ffyrdd craffach o wneud pethau.

Mae anawsterau cynhenid wrth ddylunio system leol lle byddai angen i bwyllgor cyfrifon cyhoeddus adrodd i nifer o sefydliadau ar wahân yn hytrach nag i un corff. Mae'r Ganolfan Craffu Gyhoeddus wedi cyflwyno system sy'n addas i'r math o drefniadau datganoli sy'n ymddangos yn Lloegr, megis cyfuno awdurdodau, a fyddai'n sefydlu pwyllgorau cyfrifon cyhoeddus lleol fel cyrff ar wahân gyda'u hadnoddau eu hunain. Byddai'r model hwn yn ychwanegiad sylweddol at gost a chymhlethdod gwasanaethau cyhoeddus yng Nghymru, ac nid yw'n debygol o ychwanegu digon o werth fel bod modd ei gyfiawnhau.

Yn ogystal, mae pwyllgorau cyfrifon cyhoeddus yn edrych yn ôl-weithredol ar yr hyn sydd wedi'i wneud a sut y mae arian wedi'i wario, yn hytrach nag archwilio'n feirniadol ddewisiadau polisi'r dyfodol a allai arwain at ganlyniadau mwy effeithiol o ran cost. Gallai dull gwahanol ddatblygu ar y model arwain gwasanaeth cyhoeddus lleol ar y cyd y mae Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus yn ei sefydlu. Yn fframwaith Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, bydd gan Fyrddau Gwasanaethau Cyhoeddus ddiddordeb mawr mewn archwilio sut y gallai'r dewisiadau o ran polisi a'r penderfyniadau ynghylch adnoddau sy'n wynebu gwasanaethau cyhoeddus gael eu defnyddio wella canlyniadau mewn ardal mewn ffordd sy'n fwy cost-effeithiol. Gallai aelodau Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus gytuno ar y cyd ar raglen waith a chyfrannu at ei hadnoddau, gan roi tystiolaeth bwyrus iddynt i'w throsglwyddo i'w sefydliadau er mwyn cyfrannu at benderfyniadau corfforaethol.

O ran craffu ar waith y Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus, credwn fod y ddarpariaeth ddeddfwriaethol bresennol ac arfaethedig yn ddigonol. Ceir gofyniad yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 y dylai penderfyniadau, camau gweithredu a threfniadau llywodraethu Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus fod yn destun craffu gan bwyllgor trosolwg a chraffu Awdurdod Lleol. Bydd darpariaethau yn Rhan 4, Pennod 7 o'r Bil Drafft hwn yn galluogi'r Awdurdod Lleol i roi hawliau pleidleisio i aelodau cyfetholedig pwyllgorau trosolwg a chraffu. Byddai hyn yr un mor berthnasol i bwyllgorau sy'n craffu ar waith Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus. Yn ogystal â hyn, mae adran 108 o'r Bil Drafft yn galluogi Gweinidogion Cymru i ragnodi mewn rheoliadau yr amgylchiadau lle bo'n rhaid i ddau Awdurdod Lleol neu ragor sefydlu cyd-bwyllgor craffu.

Rydym yn croesawu eich barn ynghylch a ydym yn iawn i wrthod y syniad o gael Pwyllgorau Cyfrifon Cyhoeddus lleol yng Nghymru, ai Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus yw'r cyrff cywir i archwilio'r darparu dewisiadau polisi sy'n wynebu gwasanaethau cyhoeddus lleol, ac os felly, a fyddent yn elwa ar bwerau cyfreithiol ychwanegol, er enghraifft, i alw swyddogion i roi tystiolaeth a darparu gwybodaeth, ac i gomisiynu arbenigedd allanol i gyfrannu at eu hymchwiliadau.

Cwestiwn 5.5: A oes gennych unrhyw sylwadau am ein cynnig i wrthod pwyllgorau cyfrifon cyhoeddus lleol?

Cwestiwn 5.6: Ai cyrff gwasanaethau cyhoeddus yw'r cyrff cywir i archwilio'r dewisiadau o ran polisi sy'n wynebu gwasanaethau cyhoeddus lleol?

Cwestiwn 5.7: Os felly, a fydd pwerau cyfreithiol ychwanegol o fudd iddynt?

Rôl Cwmnïau Cydweithredol a Chydfuddiannol mewn Gwasanaethau Cyhoeddus

Ein hunig reswm dros argymhell modelau cyflawni cydweithredol a chydfuddiannol a mathau eraill o fodolau cyflawni fyddai fel dewis amgen i roi'r gorau i wasanaethau neu eu preifateiddio – hynny yw, yr opsiwn 'lleiaf gwael'.

Mae tri rhagamod pwysig ar gyfer gwaith parhaus i ddatblygu fframwaith newid cryfach a chymorth gwell sef:

- atebolrwydd i Lywodraeth Leol;
- amddiffyn telerau ac amodau gweithwyr;
- parhad cydnabyddiaeth undebau llafur.

Rydym yn ymgynghori ar wahân ar y gwaith o ddatblygu fframwaith cenedlaethol i gefnogi gwneud penderfyniadau yn lleol ar briodoldeb modelau darparu eraill ar gyfer gwasanaethau cyhoeddus.¹³ Bydd yr ymgynghoriad hwn yn archwilio'r cymorth ymarferol a ddylai fod ar gael i sefydliadau gwasanaethau cyhoeddus, eu gweithlu, dinasyddion a chymunedau wrth wneud penderfyniadau am sut y dylid dylunio a chyflawni gwasanaethau.

Diben datblygu'r fframwaith a sicrhau bod cymorth ar gael yw:

- bod yr amgylchedd ehangach lle ystyrir cynigion ar gyfer modelau newydd, ac yna'u sefydlu, yn ffafriol ar gyfer cynaliadwyedd a llwyddiant parhaus;
- bod modelau newydd yn cael eu profi'n gywir cyn eu mabwysiadu;
- bod buddiannau dinasyddion, cymunedau a'r gweithlu'n cael eu hystyried a'u diogelu'n gywir drwyddi draw.

¹³ <http://gov.wales/consultations/improving/alternative-delivery-models-public-service-delivery/?skip=1&lang=cy>

Roedd y Papur Gwyn yn nodi y dylai cydfuddiannaeth, cydweithio a chydberchnogaeth gyda chymunedau fod wrth wraidd y gwaith o drawsnewid gwasanaethau cyhoeddus. Adlewyrchir hyn gan y cyfleoedd a nodwyd gan Gomisiwn Cwmnïau Cydweithredol a Chydfuddiannol Cymru¹⁴ ac yn yr adroddiad dilynol i'r Gweinidog Gwasanaethau Cyhoeddus a Gweinidog yr Economi, Gwyddoniaeth a Thrafnidiaeth, *Ai Cydfuddiannaeth yw'r Ffordd ymlaen? Ffyrdd Newydd o Gynllunio a Darparu Gwasanaethau Cyhoeddus yng Nghymru.*¹⁵

Wrth ymateb i'r heriau hyn, mae Llywodraeth Cymru yn cynnig rhoi pŵer cymhwysedd cyffredinol i Awdurdodau Lleol yn y Bil Drafft. Bydd Awdurdodau Lleol yn gallu defnyddio'r pŵer hwn fel sail i ddatblygu modelau cyflawni eraill. Mae Llywodraeth Cymru hefyd wedi adolygu pwerau Awdurdodau Lleol i ddirprwyo swyddogaethau o dan Ddeddf Dadreoleiddio a Chontractio Allan 1994, ac mae'n cynnig y dylid eu diddymu a chael trefn newydd yn eu lle a fydd yn caniatáu i swyddogaethau Awdurdodau Lleol gael eu dirprwyo i drydydd partiön trwy reoliadau a wnaethpwyd gan Weinidogion Cymru. Mae'r Bil Drafft hefyd yn cynnwys darpariaethau i rymuso cyrff cymunedol i achub y blaen mewn perthynas â cheisiadau gwella a'n bwriad yw defnyddio deddfwriaeth bresennol ac, os oes angen, cynnwys darpariaeth ychwanegol yn y Bil i'w gyflwyno sy'n ymwneud ag Awdurdodau Lleol yn gwaredu asedau (gweler Trosglwyddo asedau Awdurdodau Lleol a Chwestiwn 4.9 uchod).

Cydwasaethau

Roedd Adroddiad y Comisiwn ar Lywodraethu a Darparu Gwasanaethau Cyhoeddus yn cynnwys ystyriaeth o'r gwelliannau posibl i effeithiolrwydd costau trwy fabwysiadu cydwasaethau. Roedd yn cymeradwyo Partneriaeth Cydwasaethau GIG Cymru ac fe'i hawgrymodd fel model ar gyfer cydwasaethau'r sector cyhoeddus.

Er mwyn i'r Partneriaeth gael y cyfle i ymgymryd â'r rôl ehangach hon, byddai angen i'r fframwaith deddfwriaethol newid gan fod cynnal gwasanaeth mewn Ymddiriedolaeth y GIG yn ei gyfyngu gan y ddeddfwriaeth bresennol i ddarparu nwyddau a gwasanaethau at ddibenion y gwasanaeth iechyd.

Bydd uno Awdurdodau Lleol yn creu unedau gwasanaeth mwy yn y Cynghorau Sir newydd ond mae hefyd dystiolaeth o adroddiad KPMG i swyddogaethau gweinyddol a chymorth, y gallai arbedion cost a'r cyfle am wasanaethau gwell fod ar gael trwy gydwasanaethau ar raddfa fwy. Mae tystiolaeth o fannau eraill yn nodi bod posibilrwydd i allu Llywodraeth Leol i gymryd rhan mewn mentrau ar y cyd a threfniadau tebyg â'r sector cyhoeddus a phartneriaid eraill arwain at gyfleoedd ar gyfer arloesedd ac arfer gorau. Rydym yn dymuno ystyried a yw'r ddeddfwriaeth a'r rheoliadau presennol ar gyfer Awdurdodau Lleol yn darparu'r fframwaith priodol i gefnogi'r cyfleoedd hyn. Byddem yn croesawu eich barn.

¹⁴ <http://gov.wales/topics/businessandconomy/how-we-support-businesses/welsh-coop-mutuals-commission/?skip=1&lang=cy>

¹⁵ <http://gov.wales/topics/improvingervices/publications/is-the-feeling-mutual-report/?skip=1&lang=cy>

Cwestiwn 5.8: Pa fesurau deddfwriaethol allai gael eu hystyried i ganiatáu i Llywodraeth Leol ymgymryd â rôl cydwasanaethau ar draws y sector cyhoeddus?

Rhan 6: Cynghorau Cymuned

Mae'r darpariaethau yn Rhan 6 o'r Bil Drafft yn ymwneud â Chynghorau Cymuned a Thref. Mae Pennod 1 yn ei gwneud yn ofynnol i Gomisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru gynnal adolygiad o drefniadau Cynghorau Cymuned. Mae Pennod 2 yn ei gwneud yn ofynnol i Gynghorwyr Cymuned ddilyn hyfforddiant ar faterion a benodir gan y Prif Gyngor. Mae Pennod 3 yn ymestyn tymor Cynghorwyr Cymuned fydd yn cael eu hethol yn 2017 i chwe blynedd ac mae'n nodi y bydd tymhorau Cynghorwyr cymuned yn rhai penodol o bum mlynedd o 2023 ymlaen.

Cwestiwn 6.1: A oes gennych sylwadau am unrhyw un o'r darpariaethau yn Rhan 6 o'r Bil Drafft?

Rydym hefyd yn croesawu eich barn ar y materion canlynol.

Noder: yn gyffredinol, mae'r term Awdurdod Lleol yn cyfeirio at Brif Gynghorau (Cynghorau Sir a Chynghorau Bwrdeistref Sirol) a Chynghorau Cymuned. Er mwyn gwahaniaethu rhyngddynt, rydym yn defnyddio'r termau Prif Gyngor / Cyngor Sir a Chyngor Cymuned yn yr adran hon, yn hytrach nag Awdurdod Lleol.

Pennod 1: Adolygiad o Drefniadau Cynghorau Cymuned

Roedd y Papur Gwyn yn nodi ein bwriad o gryfhau'r sector Cynghorau Cymuned er mwyn iddo gael rhagor o gapasiti a gallu i ymgymryd â chyfrifoldeb dros gyfleusterau a gwasanaethau lleol. Y cynnig oedd y byddai Prif Gynghorau yn cynnal adolygiad o drefniadau Cynghorau Cymuned yn eu hardal, â'r bwriad o osod cymunedau llai o dan Gyngor Cyffredin.

Roedd ymatebion i'r ymgynghoriad gan Brif Gynghorau a Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (CLILC) yn dadlau er bod y dull hwn yn un rhesymol mewn egwyddor, byddai'n anodd i Brif Gynghorau gwblhau adolygiad o'r fath erbyn 2023, o ystyried cyd-destun ehangach uno a diwygio. Mae Llywodraeth Cymru'n cytuno â hyn ac mae wedi cyhoeddi y bydd adolygiad yn awr yn cael ei gynnal gan Gomisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru.

Mae'r darpariaethau yn y Bil Drafft yn ei gwneud yn ofynnol i'r Comisiwn gyflwyno'i adroddiadau drafft i'r Cynghorau Sir newydd ar neu wedi 1 Ebrill 2020, sef y diwrnod y byddant yn ysgwyddo cyfrifoldebau a swyddogaethau llawn Llywodraeth Leol. Mae achos dros dod â'r dyddiad hwn ymlaen i fis Mai 2019 pan fydd yr Awdurdodau Cysgodol yn dod i rym, er mwyn i'r Comisiwn allu cynnal yr adolygiad, cyhoeddi'r adroddiadau drafft ac ymgynghori yn fwy prydlon. Byddem yn croesawu eich barn.

Mae'r darpariaethau yn ei gwneud yn ofynnol i Gynghorau Sir roi ar waith argymhellion y Comisiwn drwy orchymyn. Neu, fel arall, mae hyn yn dasg y gallai'r Comisiwn ei gyflawni. Byddai hyn yn ei alluogi i wneud yr adolygiadau

a'u rhoi ar waith mewn un broses ddiraffferth. Byddem yn croesawu eich barn.

Cwestiwn 6.2: A ddylai fod yn ofynnol i'r Comisiwn Ffiniau gyflwyno'i adroddiadau drafft i Awdurdodau Cysgodol o fis Mai 2019 ymlaen?

Cwestiwn 6.3: A ddylai'r Cynghorau Sir newydd roi ar waith argymhellion y Comisiwn Ffiniau neu a ddylai hyn fod yn gyfrifoldeb i'r Comisiwn Ffiniau ei hun?

Pennod 2: Aelodau o Gynghorau Cymuned i Ddilyn Hyfforddiant

Mae gan Gynghorau Cymuned a Phrif Gynghorau berthynas ffurfiol ar nifer o faterion. Er enghraifft, mae gan bwyllgorau safonau Prif Gynghorau oruchwyliaeth dros faterion y cod ymddygiad sy'n ymwneud â Chynghorwyr Cymuned, mae Cynghorau Cymuned yn ymgynghori ar faterion cynllunio yn eu hardal, a gall Prif Gynghorau ddirprwyo swyddogaethau i Gynghorau Cymuned. Mae er budd y ddwy ochr bod gan Gynghorwyr Cymuned yr wybodaeth a'r sgiliau hanfodol i ymgymryd â'u rôl yn effeithiol. Felly, mae'r Bil Drafft yn cynnwys darpariaethau a allai ei gwneud yn ofynnol i Brif Gynghorau ystyried a oes materion y dylai fod yn orfodol i Gynghorwyr Cymuned ddilyn hyfforddiant priodol arnynt.

Os yw clerc y Cyngor Cymuned yn cael cwyn nad yw Cynghorydd Cymuned wedi dilyn hyfforddiant gorfodol, mae'r Bil Drafft yn gosod dyletswydd ar y clerc i ymchwilio i'r mater. Os daw'r clerc i'r casgliad, ar ôl siarad â Chadeirydd y Cyngor Cymuned ac ystyried unrhyw sylwadau y mae'r Cynghorydd Cymuned yn eu gwneud ynghylch pam iddo fethu â dilyn yr hyfforddiant, nad oes gan y Cynghorydd Cymuned reswm da dros beidio â dilyn yr hyfforddiant, mae'n rhaid i'r clerc roi gwybod i'r Cyngor Cymuned mewn cyfarfod cyhoeddus. Gan fod y clerc yn gweithio i'r Cyngor, gall hyn niweidio'r berthynas dda rhwng y clerc a'r Cyngor. Rydym yn croesawu eich barn ynghylch ai dyma'r ffordd orau o sicrhau bod Cynghorwyr Cymuned yn dilyn hyfforddiant gorfodol, neu a oes ffordd arall y dylem ei hystyried.

Cwestiwn 6.4: A oes gennych unrhyw sylwadau am ein cynigion sy'n ymwneud â hyfforddiant gorfodol ar gyfer Cynghorwyr Cymuned?

Pennod 3: Dyddiadau Etholiad Cynghorau Cymuned

Mae'r Bil Drafft yn nodi y bydd etholiadau pob Cyngor Cymuned, gan gynnwys y rheini ym Mhowys, yn cael eu cynnal ym mis Mai 2017 a mis Mai 2023, ac yn y ddau achos byddant yn cyd-fynd ag etholiadau i'r Prif Gynghorau. Byddai angen ymestyn tymor Cynghorwyr Cymuned sy'n cael eu hethol yn 2017 er mwyn iddynt wasanaethu am chwe blynedd. O 2023 ymlaen, bydd etholiadau Cynghorau Cymuned yn cael eu cynnal bob pum mlynedd, yn unol â'r cylch etholiadau newydd i Brif Gynghorau.

Cwestiwn 6.5: A oes gennych unrhyw sylwadau am ein cynnig i ymestyn tymor Cynghorwyr Cymuned sy'n cael eu hethol yn 2017 i chwe blynedd?

Materion eraill

Capio Praesept y Cyngor Cymuned

Mae ystyriaeth bellach wedi'i rhoi i'r cynnig yn y Papur Gwyn i gapio'r swm y gall Cynghorau Cymuned heb gymhwysedd godi'u praesept Treth Gyngor. Bydd y mater hwn bellach yn cael ei ystyried yn y tymor hwy, yn dilyn adolygu Cynghorau Cymuned ac ochr yn ochr â'r diwygiadau ariannol ehangach.

Adroddiadau Blynyddol

Roedd y Papur Gwyn yn nodi ein bwriad i ystyried a ddylid cryfhau agweddau eraill ar lywdoraethu Cynghorau Cymuned. Ein bwriad yw ei gwneud yn ofynnol i bob Cyngor Cymuned gyhoeddi adroddiad blynyddol er mwyn i bobl leol allu deall yr hyn y mae'r Cyngor wedi'i gyflawni yn ystod y flwyddyn flaenorol. Mae llawer eisoes yn gwneud hyn. Er nad ydym hyd yn hyn wedi cynnwys darpariaeth yn y Bil Drafft, ein bwriad yw cynnwys darpariaeth i'r perwyl hwn yn y Bil i'w gyflwyno.

Hyfforddiant

O ystyried y cyfrifoldebau ychwanegol y gall Cynghorau Cymuned eu derbyn, gan gynnwys y cyfrifoldebau cyfreithiol ac ariannol sylweddol a all ddeillio o ymarfer y pŵer cymhwysedd cyffredinol, credwn ei bod yn briodol i Gynghorau Cymuned ystyried eu hanghenion hyfforddi eu hunain (Cynghorwyr a gweithwyr) a, lle y bo'n briodol, gwneud yr hyfforddiant hwnnw'n un gorfodol. Nid ydym wedi ymgynghori ar y cynnig hwn o'r blaen ac nid oes unrhyw ddarpariaeth wedi'i chynnwys yn y Bil Drafft. Fodd bynnag, ein bwriad yw cynnwys darpariaeth i'r perwyl hwn yn y Bil i'w gyflwyno.

Cwestiwn 6.6: A oes gennych unrhyw sylwadau am ein cynnig y dylai fod yn ofynnol i Gynghorau Cymuned ystyried a chynllunio ar gyfer anghenion hyfforddi eu haelodau a'u gweithwyr eu hunain?

Rheoli Perfformiad

Yn y Papur Gwyn, ymgynghorwyd ar gynnig y dylai cadeirydd Cyngor Cymuned nodi amcanion ar gyfer y clerc, neu fel arall reoli ei berfformiad. Caiff y clerc ei gyflogi gan y Cyngor ac er mwyn dangos arfer cyflogaeth dda, dylai gael swydd-ddisgrifiad clir a chael amcanion blynyddol er mwyn iddo fod yn ymwybodol o'r hyn y mae'n ofynnol iddo'i wneud. I Gynghorau Cymuned bach iawn, gall hyn ymddangos yn ormod o faich. Fodd bynnag, wrth i Gynghorau Cymuned sydd â chyllidebau mwy gael rhagor o gyfrifoldebau, sef ein bwriad trwy adolygu trefniadau Cynghorau Cymuned, bydd arfer cyflogaeth dda yn dod yn fwy pwysig. Byddem yn croesawu barn bellach ar y cynnig hwn ac, yn benodol, a ddylai fod yn ddyletswydd ar y Cyngor cyfan neu ei gadeirydd, ac a ddylai dyletswydd o'r fath fod yn berthnasol i bob Cyngor Cymuned neu i rai yn unig.

Cwestiwn 6.7: A oes gennych unrhyw sylwadau sy'n ymwneud â gosod amcanion ar gyfer clerc Cyngor Cymuned?

Pleidleisiau Cymunedol

Yn y Papur Gwyn, nodwyd y 'byddwn hefyd yn egluro'r fframwaith deddfwriaethol sy'n llywodraethu pleidleisiau cymunedol'. Ni chafwyd digon o ymatebion i lunio unrhyw gasgliad defnyddiol. Rydym yn nodi yma ein syniadau pellach am bleidleisiau cymunedol.

Caiff pleidleisiau cymunedol eu llywodraethu gan adran 99 ac Atodlen 12 i Ddeddf Llywodraeth Leol 1972, fel y'i diwygiwyd gan Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011. Gall pleidlais gymunedol gael ei galw mewn perthynas ag unrhyw un o'r materion a godwyd mewn cyfarfod cymunedol, yn amodol ar gefnogaeth nifer digonol o etholwyr. Mae pleidleisiau cymunedol yn dangos teimlad y gymuned am bwnc y bleidlais. Er hyn, nid ydynt yn gyfreithiol rwymol ac nid oes yn rhaid i Brif Gyngor na Chyngor Cymuned weithredu ar ganlyniadau'r bleidlais, er bod yn rhaid iddynt dalu'r gost.

Yn aml mae pleidleisiau cymunedol yn ymwneud â materion sydd y tu allan i reolaeth Llywodraeth Leol. Er enghraifft, yn y blynyddoedd diweddar mae pleidleisiau cymunedol wedi'u cynnal ar ddyfodol Ysbyty Coffa Ffestiniog ac Ysbyty Cymuned y Flint, ond nid oes gan Lywodraeth Leol unrhyw ddylanwad ar y materion hyn. Mae pleidleisiau cymunedol yn ddrud ac yn gyffredinol, mae'r ganran sy'n pleidleisio yn isel. Costiodd pedair pleidlais ddiweddar yng Nghaerdydd dros £20,000 ac yn ystod y pleidleisiau diweddar hyn, mae'r ganran sy'n pleidleisio o'r rheini sydd â'r hawl i bleidleisio wedi amrywio o 37% i lawr i 9% mewn pleidlais yn 2012 a oedd yn ymwneud â chau pwll padlo ym Mharc Ynys Angharad ym Mhontypridd.

Mae Llywodraeth Cymru yn ystyried y dylid diwygio i foderneiddio gan gryfhau llais y gymuned a datblygu agenda ddigidol Llywodraeth Leol, trwy ddefnyddio deisebau electronig. Mae deisebau'n nodwedd sefydledig o Lywodraeth ar bob lefel yn y DU, ac yn y blynyddoedd diwethaf gwelwyd cynnydd sylweddol yn nefnydd e-ddeisebau fel ffordd o roi mwy o lais i'r cyhoedd mewn penderfyniadau a fydd yn effeithio arnynt gan y Cynulliad Cenedlaethol, Llywodraeth y DU, Senedd yr Alban a Llywodraeth Leol yn Lloegr a'r Alban. Mae gan y rhan fwyaf o'r Cynghorau yng Nghymru weithdrefnau ar gyfer delio â deisebau ysgrifenedig, ond nid yw'n hysbys bod yr un ohonynt yn cynnal e-ddeisebau.

Rydym felly yn cynnig y dylid, yn y Bil i'w gyflwyno, ddiddymu'r deddfwriaeth bresennol sy'n darparu ar gyfer pleidleisiau cymunedol mewn perthynas â Chymru, ac yn ei lle y dylai fod dull arall a fyddai'n ei gwneud yn ofynnol i Brif Gyngorau sefydlu cynllun deisebau a chyfleuster e-ddeisebau. Byddai hyn yn galluogi cymunedau (o le neu fuddiant) i fynegi'u barn ar faterion sy'n ymwneud â nhw, heb y cyfyngiadau a'r costau sydd ar hyn o bryd ynghlwm wrth bleidleisiau cymunedol, ac felly byddai'n ofynnol i Gyngorau nodi sut y byddent yn ymateb. Byddem yn croesawu eich barn.

Felly, ein bwriad yw gohirio gweithredu unrhyw newidiadau i reolau presennol Pleidleisiau Cymunedol, yn dilyn yr ymgynghoriad ar ddiwygiad arfaethedig i'r

rheolau¹⁶ a ddaeth i ben ym mis Chwefror 2014. O ran pleidleisiau sy'n cael eu cynnal at ddiben ffurfio neu ddiddymu Cyngor Cymuned, ein bwriad yw adolygu'r ddeddfwriaeth bresennol, fel y nodir yn yr adran ganlynol.

Cwestiwn 6.8: A oes gennych unrhyw sylwadau am ein cynnig i ddiddymu'r ddeddfwriaeth sy'n ymwneud â phleidleisiau cymunedol ac yn hytrach ei gwneud yn ofynnol i Awdurdodau Lleol weithredu system e-ddeisebau?

Adolygu Deddfwriaeth Cyngor Cymuned

Mae'r ddeddfwriaeth sy'n llywodraethu'r gwaith o greu, grwpio, uno a diddymu Cyngorau Cymuned a chynnal cyfarfodydd cymunedol ac ati ar gael yn Neddf Llywodraeth Leol 1972, fel y'i diwygiwyd.

Ein bwriad yw atal y mwyafrif o ddarpariaethau 1972 am geisiadau cymunedol ar gyfer cyfnod adolygiad Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru o drefniadau Cyngorau Cymuned ac am gyfnod wedi hynny. Diben hyn yw sicrhau bod y Comisiwn yn gallu cyflawni'i adolygiad heb i drefniadau'r Cyngor newid yn ystod yr adolygiad. Mae cwestiwn ynghylch a ddylid troi'n ôl at y darpariaethau yn Neddf 1972 o 2025 ymlaen. Rydym yn bwriadu defnyddio'r cyfnod yn y cyfamser i ymgynghori ymhellach â'r sector ac ystyried fframwaith ddeddfwriaethol ar gyfer Cyngorau Cymuned sy'n briodol ar gyfer canol yr 21^{ain} ganrif.

¹⁶ [Llywodraeth Cymru | Pleidleisiau Cymunedol](#)

Rhan 7: Materion y Gweithlu

Mae Rhan 7 o'r Bil Drafft yn delio â materion y gweithlu. Mae Pennod 1 yn galluogi Gweinidogion Cymru i gyhoeddi canllawiau i gyrff cyhoeddus ar faterion gweithlu. Mae Pennod 2 yn darparu ar gyfer sefydlu Comisiwn Staff y Gwasanaethau Cyhoeddus.

Rydym yn cydnabod bydd y weledigaeth hon, a'n huchelgais ar gyfer gwasanaethau cyhoeddus o'r radd flaenaf, dim ond cael eu gwireddu drwy weithlu gwasanaethau cyhoeddus o'r radd flaenaf gyda'r sgiliau cywir a'r gefnogaeth i'w cyflawni. Mae ymroddiad a rhagoriaeth gweithlu'r gwasanaeth cyhoeddus yn allweddol i drawsnewid. Ein Comisiwn Staff y Gwasanaethau Cyhoeddus anstatudol wedi bod yn gweithredu ers mis Medi gan ddefnyddio Cyngor Partneriaeth y Gweithlu fel ei fan cyfeirio cynradd. Rydym wedi ymrwymo i barhau ein model cryf o bartneriaeth gymdeithasol drwy Gyngor Partneriaeth y Gweithlu wrth i ni ddatblygu ein rhaglen o ddiwygio.

Cwestiwn 7.1: A oes gennych sylwadau am unrhyw un o'r darpariaethau yn Rhan 7 o'r Bil Drafft?

Rydym hefyd yn croesawu eich barn ar y materion canlynol.

Pennod 2: Comisiwn Staff y Gwasanaethau Cyhoeddus

Yn dilyn ymgynghori ar y Papur Gwyn, sef *Datganoli, Democratiaeth a Chyflawni: Comisiwn Staff y Gwasanaethau Cyhoeddus* ddiwedd 2014, sefydlodd y Gweinidog Gwasanaethau Cyhoeddus Gomisiwn Staff y Gwasanaethau Cyhoeddus ar sail anstatudol ym mis Medi 2015. Roedd y mwyafrif helaeth o'r ymatebion i'r ymgynghoriad o blaid rhoi'r Comisiwn ar sail statudol ac mae'r Bil Drafft yn cynnwys darpariaeth o'r fath.

Fodd bynnag, gallai Comisiwn statudol fod yn fwy cyfyngedig yn y materion y gall gynnig canllawiau gweithlu arnynt o'i gymharu â'r Comisiwn anstatudol. Bydd hyn yn dibynnu ar gynnwys Bil Cymru arfaethedig Llywodraeth y DU a fydd yn gwneud newidiadau i'r setliad datganoli yng Nghymru.

Ni fydd modd gwybod beth fydd cynnwys Bil Cymru a'i oblygiadau mewn perthynas â Chomisiwn Staff y Gwasanaethau Cyhoeddus statudol arfaethedig yn llawn tan i'r Bil gael ei basio. Ni fydd hyn yn digwydd yn ystod yr ymgynghoriad hwn, ac nid oes gan Weinidogion Cymru reolaeth dros hynt Bil Cymru. Serch hynny, byddai Llywodraeth Cymru yn croesawu barn yn awr ar y ffordd orau ymlaen pe gwelid y byddai Comisiwn statudol yn fwy cyfyngedig o ran y materion y gall gynnig canllawiau arnynt i'r gweithlu, o'i gymharu â'r Comisiwn anstatudol.

Cwestiwn 7.2: A oes gennych unrhyw sylwadau am a fyddai'n parhau'n ddymunol i sefydlu Comisiwn Staff y Gwasanaethau Cyhoeddus

statudol os byddai'n fwy cyfyngedig na Chomisiwn anstatudol o ran y materion y gallai roi canllawiau arnynt?

Rhan 8: Cyffredinol ac Atodlenni

Mae Rhan 8 o'r Bil Drafft yn nodi ystyr termau a chyfeiriadau at ddeddfwriaeth bresennol yn y Bil Drafft, yn nodi sut y bydd y darpariaethau'n berthnasol i Awdurdodau Lleol cyn 1 Ebrill 2020, yn rhoi pwerau i Weinidogion Cymru wneud darpariaeth ganlyniadol a throsiannol, yn gwneud darpariaeth ar gyfer gorchmynion a rheoliadau, yn nodi pryd y daw rhannau gwahanol y Bil Drafft i rym, a'r enw byr a roddir i'r Bil Drafft os daw'n ddeddf.

Atodlenni

Yn ogystal â hyn, mae nifer o Atodlenni i'r Bil Drafft.

Mae **Atodlen 1** yn nodi ardaloedd y Siroedd newydd yng Nghymru. Darperir dau dabl arall (gweler Rhan 2, Pennod 1 uchod am drafodaeth fanwl).

Mae **Atodlen 2** yn nodi'r trefniadau ar gyfer cynnal yr etholiadau cyffredinol cyntaf a chyfarfodydd cyntaf y Cynghorau newydd.

Mae **Atodlen 3** yn nodi darpariaethau sy'n ymwneud ag ariannu Cynghorau newydd.

Mae **Atodlen 4** yn gwneud trefniadau trosiannol amrywiol ac mae'n darparu ar gyfer trosglwyddo staff, eiddo, hawliau a rhwymedigaethau o'r Cynghorau Sir a Bwrdeistref Sirol presennol i'r Cynghorau Sir newydd.

Mae **Atodlen 5** yn gwneud diwygiadau i Ddeddf Llywodraeth Leol 1972.

Mae **Atodlen 6** yn gwneud diwygiadau i ddeddfwriaeth bresennol mewn perthynas â chynorthwyr i weithrediaeth Awdurdodau Lleol y darparwyd ar eu cyfer ym Mhennod 5, Rhan 4 o'r Bil Drafft.

Mae **Atodlen 7** yn gwneud diwygiadau canlyniadol i ddeddfwriaeth bresennol mewn perthynas â Phrif Weithredwyr y Cynghorau newydd.

Mae **Atodlen 8** yn gwneud diwygiadau a diddymiadau amrywiol i ddeddfwriaeth bresennol mewn perthynas â phwyllgorau ardaloedd cymunedol a sefydlwyd gan ddarpariaethau ym Mhennod 3, Rhan 3 o'r Bil Drafft.

Mae **Atodlen 9** yn gwneud diwygiadau amrywiol mewn perthynas ag ailenwi Pwyllgorau Archwilio Cynghorau Sir.

Mae eglurhad pellach o gynnwys yr Atodlenni yn y Memorandwm Esboniadol a'r Nodiadau Esboniadol.

Cwestiwn 8.1: A oes gennych unrhyw sylwadau am unrhyw un o'r darpariaethau yn Rhan 8 o'r Bil Drafft neu unrhyw un o'r Atodlenni?

Atodiad A: Aseidiadau gan Gymheiriaid

Themâu Llywodraethu

Ffocws aseidiadau gan gymheiriaid o dan y Bil Drafft yw cydymffurfiaeth Awdurdod Lleol â'i ddyletswydd i lywodraethu'n dda. Yn ei hanfod, bydd yr asesiad yn edrych ar allu a chapasiti corfforaethol Awdurdod Lleol, o fewn fframwaith o 'themâu llywodraethu da', megis yr hyn sydd wedi'i nodi yn *Delivering Good Governance in Local Government: Framework* (CIPFA/SOLACE).¹⁷

Adolygwyr

Er mwyn sicrhau'r gwerth gorau, dylai aelodau'r panel aseidiadau gan gymheiriaid nid yn unig fod yn aelodau o'r tu allan i'r Awdurdod Lleol, ond hefyd fod yn brofiadol ac yn ddibynadwy. Mae hynny'n sicrhau bod yr Awdurdod Lleol yn gwybod bod modd ymddiried yn eu canfyddiadau, a bydd yn rhoi'r hyder iddynt fod y newidiadau sy'n cael eu cynnig yn rhai hanfodol.

Dylai paneli aseidiadau gan gymheiriaid gynnwys trawstoriad o unigolion (aelodau etholedig, swyddogion a chynrychiolwyr o sectorau eraill) y mae eu sgiliau a'u harbenigedd yn cynnwys yr holl themâu craidd ac unrhyw faes ychwanegol y mae'r Awdurdod Lleol yn dymuno'i gynnwys. Er ei bod yn bwysig bod gan gyfran o'r tîm asesu ddealltwriaeth dda o'r cymhlethdod o weithio mewn amgylchedd gwleidyddol a'r effaith y gall gwleidyddiaeth leol ei chael ar ddiwylliant a blaenoriaethau sefydliadol Awdurdod Lleol, gall y rheini sydd â phrofiad o sectorau eraill gynnig cipolwg gwerthfawr. Byddem yn disgwyl i banel aseidiadau gan gymheiriaid gynnwys y rheini sydd â phrofiad uniongyrchol o weithio i Lywodraeth Leol a chyda hi.

Fel canllaw/isafswm, byddem yn disgwyl i baneli aseidiadau gan gymheiriaid gynnwys:

- Cadeirydd a fydd yn arwain yr asesiad gan gymheiriaid
- O leiaf 1 aelod etholedig o Awdurdod Lleol yng Nghymru nad yw'n ffinio â'r Awdurdod sy'n cynnal
- O leiaf 1 uwch swyddog o Awdurdod Lleol yng Nghymru nad yw'n ffinio â'r Awdurdod sy'n cynnal
- O leiaf 1 aelod etholedig neu swyddog o ardal weinyddol Llywodraeth Leol arall (e.e. Lloegr, yr Alban, Gogledd Iwerddon, Iwerddon neu ymhellach)
- O leiaf 1 aelod sydd ag arbenigedd neu wybodaeth berthnasol o'r tu hwnt i Lywodraeth Leol (e.e. y sector Preifat neu'r Trydydd sector)

¹⁷ <http://www.cipfa.org/Policy-and-Guidance/Publications/D/Delivering-Good-Governance-in-Local-Government-Framework>

Gallai Awdurdodau Lleol hefyd ystyried a fyddai'n briodol gwahodd eraill i fod yn aelodau o'r panel asesu, er enghraifft:

- Cynrychiolydd o CLILC (neu CLIL)
- Cynrychiolydd o gorff Archwilio, Arolygu a Rheoleiddio

Proses Enghreifftiol

Fel arfer, bydd proses asesiadau gan gymheiriaid yn cymryd nifer o fisoedd o'r dechrau i'r diwedd, ac awgrymir y gall fod perthynas barhaus â'r cadeirydd neu'r panel mewn capasiti mentora yn y tymor hwy. Enghraifft yw'r wybodaeth isod, sy'n cydnabod y bydd angen proses fwy hyblyg, ond egwyddor asesiadau gan gymheiriaid yw ei bod yn broses 'byr a chyflym' sy'n sicrhau bod unrhyw ganfyddiadau'n parhau'n berthnasol, ac sy'n caniatáu i'r Awdurdod Lleol ymateb mewn modd amserol.

Cyn asesu

Byddai'r broses cyn asesu fel arfer yn cymryd tua 8 wythnos. Yn ystod y cyfnod hwn bydd yr Awdurdod Lleol, wrth weithio gyda phartneriaid neu sefydliad sy'n cael ei dalu i gydlynu'r gweithgarwch hwn, yn cwmpasu gofynion eu hasesiadau gan gymheiriaid, a nodi unrhyw heriau penodol sydd wedi'u hamlygu yn eu hunanasesiad, neu yn adroddiadau diweddar rheoleiddwyr perthnasol, gan gynnwys asesiad ar y cyd. Bydd hyn hefyd yn helpu i nodi'r sgiliau a'r arbenigedd gofynnol i fanteisio i'r eithaf ar yr adolygiad.

Ar ôl cwmpasu, bydd yr Awdurdod Lleol, gan weithio gyda phartneriaid neu sefydliad sy'n cael ei dalu i gydlynu'r gweithgarwch hwn, yn gallu nodi panel asesu priodol i ymgymryd â'r asesiad.

Ar ôl ei benodi, bydd gan y cadeirydd (neu brif aseswr) y cyfle i gwrdd ag Arweinydd a Phrif Weithredwr yr Awdurdod Lleol sy'n cynnal i drafod cwmpasu yr asesiad yn fanwl a'i ddiwygio yn ôl yr angen. Mae hyn hefyd yn gyfle i drafod disgwyliadau a'r ffordd o ymdrin â'r asesiad.

Yn ystod yr amser hwn, bydd yr Awdurdod Lleol yn gallu casglu gwybodaeth i'w rhannu â phanel asesiadau gan gymheiriaid sy'n berthnasol i osod y cyd-destun ar gyfer yr asesiad, ac i gyfrannu ato. Yn anaml iawn y bydd gofyn llunio'r wybodaeth hon yn benodol ar gyfer yr asesiad gan y dylai'r dogfennau hyn fel arfer fodoli. Fodd bynnag, gallai fod yn ddefnyddiol i'r Awdurdod sy'n cynnal lunio dogfen sy'n rhoi trosolwg.

Asesu

Bydd yr asesiad ei hun fel arfer yn cael ei gynnal dros gyfnod o tua 4 wythnos. Mae cyfnod cychwynnol yr asesiad ar gyfer y panel asesu yn cael ei gynnal wrth ddesg. Bydd gan aelodau'r panel asesu amser i ystyried yr wybodaeth a roddir iddynt, a'r cyfle i wneud cais am unrhyw wybodaeth ychwanegol a fyddai'n berthnasol i'r asesiad yn eu barn nhw. Bydd yr asesiad wrth ddesg yn

eu galluogi i ddatblygu meysydd i'w hystyried er mwyn iddynt ganolbwyntio arnynt yn ystod eu hymweliad â'r safle.

Byddai'r ymweliad â'r safle fel arfer yn para tua 4 diwrnod dros ddim hirach na phythefnos, ac mewn wythnos yn ddelfrydol. Mae'r ymweliad â'r safle yn gyfle i'r panel asesu gwestiynu a thrafod meysydd yng nghwmpas yr asesiad ag aelodau etholedig, swyddogion a rhanddeiliaid eraill yr Awdurdod sy'n cynnal.

Ar ddiwedd pob diwrnod, byddai aelodau'r panel yn dod ynghyd i drafod eu canfyddiadau ac ystyried a oes unrhyw faterion eraill y dylid eu hystyried neu unrhyw unigolion neu randdeiliaid y byddai'n ddefnyddiol cwrdd â nhw.

Ar ddiwedd yr ymweliad â'r safle bydd y panel asesu yn cyflwyno'i ganfyddiadau i'r Arweinwyr a'r Prif Weithredwr. Gall yr Awdurdod Lleol ddymuno ystyried a ddylid gwahodd eraill i glywed canfyddiadau'r asesiad (er enghraifft, y Weithrediaeth gyfan, yr uwch dîm rheoli, y Cabinet llawn). Mae'r cyflwyniad hwn yn gyfle i'r panel asesiadau gan gymheiriaid nodi'i brif ganfyddiadau, a'r meysydd y byddai'n fwyaf buddiol i'r Awdurdod ganolbwyntio arnynt yn ei farn ef. Mae hefyd yn gyfle i'r Awdurdod sy'n cynnal egluro ei ddealltwriaeth o'r materion a godwyd

Ar ôl yr asesiad

Ar ôl yr ymweliad safle a'r cyflwyniad bydd y panel asesu'n llunio adroddiad mwy manwl i'r Awdurdod ei ystyried yn fanylach. Nid bwriad yr adroddiad yw cynnwys popeth, ond dylai gynnwys digon o fanylion fel bod modd ei ddarllen a'i ddeall fel dogfen ar wahân, gan y bydd yr adroddiad maes o law yn cael ei gyhoeddi ar wefan yr Awdurdod Lleol. Byddem yn disgwyl i'r Awdurdod Lleol gael yr adroddiad cyn pen pythefnos o'r ymweliad â'r safle. Mae hyn yn sicrhau bod y materion a nodwyd yn ystod yr asesiad ac unrhyw argymhellion yn parhau'n berthnasol. Fel rhan o'r adroddiad, byddem yn disgwyl i'r panel asesu argymell pryd y dylid cynnal yr asesiadau nesaf gan gymheiriaid. Mae'n rhaid cynnal asesiadau gan gymheiriaid ddim llai nag unwaith ym mhob cylch etholiad (h.y. 5 mlynedd o 2023) ond gall fod yn dda eu cynnal yn fwy aml, er enghraifft, yn ystod cyfnodau o newid sefydliadol sylweddol.

Bydd yn ofynnol i'r Awdurdod Lleol ymateb i ganfyddiadau'r asesiad. Er y gall rai Awdurdodau Lleol ddewis llunio cynllun gweithredu o ganlyniad i'r asesiad, bydd eraill yn bwydo'r camau y maent yn bwriadu'u cymryd o ganlyniad i ganfyddiadau'r asesiad i mewn i ddogfennau eraill, er enghraifft, strategaethau recriwtio a chadw neu'r cynllun corfforaethol. Dylai'r Awdurdod Lleol ymateb cyn pen 4 wythnos o lunio'r adroddiad er mwyn sicrhau bod modd gweithredu'n gynnar.

Bydd angen i'r Awdurdod Lleol fod yn glir ynghylch pa gamau y mae'n eu cymryd o ganlyniad i'r asesiadau gan gymheiriaid a bydd yn ofynnol i'r camau arfaethedig gael eu hystyried gan y Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol ac Archwilio. Byddem yn annog y prif asesydd i ddychwelyd i'r Awdurdod sy'n cynnal cyn pen 3-6 mis yn dilyn yr adolygiad i gefnogi'r Awdurdod i ddatblygu'i drefniadau gwella.

Gall yr Awdurdod Lleol ddewis mynd at aelodau o'r panel asesiadau gan gymheiriaid, neu'r prif asesydd i sefydlu perthynas 'fentora' tymor hwy i roi cymorth parhaus gan gymheiriaid i'r Awdurdod sy'n cynnal.

Amserlen

Gweithgarwch	Cwmpas yr asesiad yn ogystal â nodi aelodau'r panel asesu	Adolygiad		Llunio'r Adroddiad	Cyhoeddi'r Adroddiad	Ymateb i'r canfyddiadau a ddatblygwyd gan yr Awdurdod Lleol
		Adolygiad wrth ddesg ac ymchwil gan y panel asesu	Ymweld â'r Safle			
Cyfnodau amser	8 wythnos	3 wythnos	1 wythnos	2 wythnos		4 wythnos

Atodiad B: Cwestiynau Ymgynghori

Byddai Llywodraeth Cymru yn hoffi clywed eich barn ar y Bil Drafft, y Memorandwm Esboniadol Drafft, yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol Drafft a'r materion a godwyd yn y Papur Ymgynghori hwn. Byddem yn hoffi cael eich barn ar roi ar waith y darpariaethau yn y Bil Drafft yn ymarferol.

Y bwriad fyddai cyflwyno'r Bil i Gynulliad Cenedlaethol Cymru yn dilyn etholiadau'r Cynulliad yn 2016, ac rydym am sicrhau ein bod wedi mynd i'r afael â chymaint o faterion â phosibl cyn gwneud hynny. Bydd eich ymatebion yn helpu i lywio'r Bil i'w gyflwyno.

Rhowch wybod i ni eich ymatebion a'ch sylwadau am y cwestiynau a nodir yn yr Atodiad hwn, yn seiliedig ar y gyfres o ddogfennau sy'n rhan o'r ymgynghoriad hwn.

RHAN 1

Cwestiwn 1.1: A oes gennych sylwadau am unrhyw un o'r darpariaethau yn Rhan 1 o'r Bil Drafft?

Cwestiwn 1.2: Beth yw eich barn ar yr opsiynau ar gyfer cael 2 neu 3 Sir yn y Gogledd, fel y nodwyd yn Atodlen 1 i'r Bil Drafft?

Cwestiwn 1.3: Beth yw eich barn ar y patrwm arfaethedig ar gyfer ardaloedd Llywodraeth Leol yng Nghymru?

Cwestiwn 1.4: A oes angen i Weinidogion Cymru geisio unrhyw bwerau pellach i gefnogi'r gwaith o integreiddio Bwrdd Iechyd Powys a Chyngor Sir Powys?

Cwestiwn 1.5: Beth yw eich barn ar y weithdrefn ar gyfer enwi'r Siroedd newydd?

Cwestiwn 1.6: Beth yw eich barn ar y newidiadau arfaethedig i amserlen etholiadau Llywodraeth Leol?

Cwestiwn 1.7: A oes gennych unrhyw sylwadau cyffredinol am y darpariaethau yn adran 16 ac Atodlen 3 y Bil Drafft sy'n ymwneud â chyllid Llywodraeth Leol?

Cwestiwn 1.8: Sut y gallai Llywodraeth Cymru fesur y nifer sy'n osgoi talu Ardrethi Annomestig ar hyn o bryd?

Cwestiwn 1.9: A oes gennych unrhyw sylwadau neu awgrymiadau ynghylch sut y gallai deddfwriaeth yn y dyfodol helpu i leihau'r nifer sy'n osgoi talu Ardrethi Annomestig?

Cwestiwn 1.10: Ym mha ffyrdd eraill y gallai Llywodraeth Cymru alluogi Llywodraeth Leol i leihau'r nifer sy'n osgoi talu ac sy'n twyllo'r system Ardrethu Annomestig?

Cwestiwn 1.11: A ydych chi'n cytuno y dylid diddymu'r siroedd wedi eu cadw a gwneud diwygiadau canlyniadol er mwyn penodi arglwydd raglawiaid ac uchel siryfion mewn perthynas â'r siroedd fydd yn bodoli ar ôl 1 Ebrill 2020?

Cwestiwn 1.12: A oes materion eraill o natur dechnegol y dylid hefyd eu hystyried?

RHAN 2

Cwestiwn 1.1: A oes gennych sylwadau am unrhyw un o'r darpariaethau yn Rhan 2 o'r Bil Drafft?

Cwestiwn 2.2: A oes gennych unrhyw sylwadau am ein cynigion sy'n ymwneud â Chynghorau Cymuned â chymhwysedd?

RHAN 3

Cwestiwn 3.1: A oes gennych sylwadau am unrhyw un o'r darpariaethau yn Rhan 3 o'r Bil Drafft?

Cwestiwn 3.2: A oes gennych unrhyw sylwadau am y ddyletswydd arfaethedig ynghylch cyfranogiad y cyhoedd a'r gofyniad i ymgynghori ar y gyllideb flynyddol?

Cwestiwn 3.3: Sut y dylid ceisio a dewis cynrychiolwyr cymunedol i fod ar bwllgorau ardaloedd cymunedol?

Cwestiwn 3.4: A ydych chi'n cytuno y dylai Cynghorau Sir allu dirprwyo swyddogaethau i bwllgor ardal gymunedol? Os ydych, a oes unrhyw swyddogaethau y dylid neu na ddylid eu dirprwyo?

Cwestiwn 3.5: A oes gennych unrhyw farn ynghylch a oes angen rhoi trefniadau trosiannol ar waith ar gyfer pwyllgorau ardaloedd presennol, neu a yw cyfnod arweiniol da yn ddigonol?

Cwestiwn 3.6: A oes gennych unrhyw sylwadau am y darpariaethau diwygiedig ar gyfer 'ceisiadau ar gyfer gwella' neu ar y rhyngweithio rhwng y darpariaethau hyn a'r rheini sy'n ymwneud â'r ddyletswydd cyfranogiad y cyhoedd (Rhan 3, Pennod 2) a phwyllgorau ardaloedd cymunedol (Rhan 3, Pennod 3)?

Cwestiwn 3.7: A oes gennych sylwadau am unrhyw un o'n cynigion pellach sy'n ymwneud â mynediad i gyfarfodydd?

Cwestiwn 3.8: A oes gennych unrhyw sylwadau am ein cynigion i wella cyfranogiad gan blant a phobl ifanc trwy'r ddyletswydd cyfranogiad y cyhoedd?

RHAN 4

Cwestiwn 4.1: A oes gennych sylwadau am unrhyw un o'r darpariaethau yn Rhan 4 o'r Bil Drafft?

Cwestiwn 4.2: A oes gennych unrhyw sylwadau am y ddyletswydd arfaethedig ar arweinwyr grwpiau gwleidyddol neu ar rolau monitro ac adrodd y Pwyllgor Safonau?

Cwestiwn 4.3: A oes gennych unrhyw sylwadau am ein cynigion sy'n ymwneud ag Awdurdodau Lleol yn dirprwyo swyddogaethau?

Cwestiwn 4.4: A oes gennych unrhyw sylwadau am ein cynnig i roi pŵer i Weinidogion Cymru gyfarwyddo Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol i ystyried canllawiau wrth adolygu'r fframwaith cydnabyddiaeth ariannol ar gyfer Cyngorwyr?

Cwestiwn 4.5: A ydych chi'n cytuno y dylai'r darpariaethau sy'n ymwneud â mynychu cyfarfodydd o bell ym Mesur 2011 fod yn fwy hyblyg?

Cwestiwn 4.6: A oes gennych unrhyw sylwadau am ein cynnig y dylai fod yn ofynnol i Awdurdodau Cysgodol benodi Swyddogion Canlyniadau dros dro?

Cwestiwn 4.7: A oes gennych unrhyw sylwadau am fuddioldeb rhoi'r pŵer i Gyngorau ddiswyddo'r Prif Weithredwr, y Prif Swyddog Cyllid, y Swyddog Monitro a'r Pennaeth Gwasanaethau Democraidaidd trwy bleidlais?

Cwestiwn 4.8: A oes gennych unrhyw sylwadau am ein cynigion i newid y fframwaith a ddefnyddi gan Gyngorau a'u Gweithrediaeth i benderfynu sut i ddyrannu eu swyddogaethau?

Cwestiwn 4.9: A oes gennych unrhyw sylwadau am ein cynigion mewn perthynas â gwaredu a throsglwyddo asedau Awdurdodau Lleol?

RHAN 5

Cwestiwn 5.1: A oes gennych sylwadau am unrhyw un o'r darpariaethau yn Rhan 5 o'r Bil Drafft?

Cwestiwn 5.2: A oes gennych unrhyw sylwadau am ein cynnig i'w gwneud yn ofynnol i Awdurdodau Lleol ymgymryd â dyletswydd trefniadau llywodraethu?

Cwestiwn 5.3: A oes gennych unrhyw sylwadau am y dull gweithredu enghreifftiol tuag at asesiad gan gymheiriaid a nodir yn Atodiad A?

Cwestiwn 5.4: A oes gennych unrhyw sylwadau am rôl arfaethedig y Pwyllgorau Llywodraethu Corfforaethol ac Archwilio mewn perthynas ag ymateb yr Awdurdod Lleol i'r hunanasesiad, yr asesiad gan gymheiriaid, yr asesiad cyfun a'r adolygiad llywodraethu?

Cwestiwn 5.5: A oes gennych unrhyw sylwadau am ein cynnig i wrthod pwyllgorau cyfrifon cyhoeddus lleol?

Cwestiwn 5.6: Ai cyrff gwasanaethau cyhoeddus yw'r cyrff cywir i archwilio'r dewisiadau o ran polisi sy'n wynebu gwasanaethau cyhoeddus lleol?

Cwestiwn 5.7: Os felly, a fydd pwerau cyfreithiol ychwanegol o fudd iddynt?

Cwestiwn 5.8: Pa fesurau deddfwriaethol allai gael eu hystyried i ganiatáu i Llywodraeth Leol ymgymryd â rôl cydwasanaethau ar draws y sector cyhoeddus?

RHAN 6

Cwestiwn 6.1: A oes gennych sylwadau am unrhyw un o'r darpariaethau yn Rhan 6 o'r Bil Drafft?

Cwestiwn 6.2: A ddylai fod yn ofynnol i'r Comisiwn Ffiniau gyflwyno'i adroddiadau drafft i Awdurdodau Cysgodol o fis Mai 2019 ymlaen?

Cwestiwn 6.3: A ddylai'r Cynghorau Sir newydd roi ar waith argymhellion y Comisiwn Ffiniau neu a ddylai hyn fod yn gyfrifoldeb i'r Comisiwn Ffiniau ei hun?

Cwestiwn 6.4: A oes gennych unrhyw sylwadau am ein cynigion sy'n ymwneud â hyfforddiant gorfodol ar gyfer Cynghorwyr Cymuned?

Cwestiwn 6.5: A oes gennych unrhyw sylwadau am ein cynnig i ymestyn tymor Cynghorwyr Cymuned sy'n cael eu hethol yn 2017 i chwe blynedd?

Cwestiwn 6.6: A oes gennych unrhyw sylwadau am ein cynnig y dylai fod yn ofynnol i Gynghorau Cymuned ystyried a chynllunio ar gyfer anghenion hyfforddi eu haelodau a'u gweithwyr eu hunain?

Cwestiwn 6.7: A oes gennych unrhyw sylwadau sy'n ymwneud â gosod amcanion ar gyfer clerc Cyngor Cymuned?

Cwestiwn 6.8: A oes gennych unrhyw sylwadau am ein cynnig i ddiddymu'r ddeddfwriaeth sy'n ymwneud â phleidleisiau cymunedol ac yn hytrach ei gwneud yn ofynnol i Awdurdodau Lleol weithredu system e-ddeisebau?

RHAN 7

Cwestiwn 7.1: A oes gennych sylwadau am unrhyw un o'r darpariaethau yn Rhan 7 o'r Bil Drafft?

Cwestiwn 7.2: A oes gennych unrhyw sylwadau am a fyddai'n parhau'n ddymunol i sefydlu Comisiwn Staff y Gwasanaethau Cyhoeddus statudol os byddai'n fwy cyfyngedig na Chomisiwn anstatudol o ran y materion y gallai roi canllawiau arnynt?

RHAN 8

Cwestiwn 8.1: A oes gennych sylwadau am unrhyw un o'r darpariaethau yn Rhan 8 o'r Bil Drafft neu am unrhyw un o'r Atodlenni?

CWESTIYNAU YCHWANEGOL

Cwestiwn 9.1: A ydych chi'n ymwybodol o unrhyw ddiwygiadau canlyniadol i ddeddfwriaeth y bydd angen eu gwneud?

Cwestiwn 9.2: Rhowch adborth a fydd yn ddefnyddiol yn eich barn chi mewn perthynas â'r dogfennau ategol a gyhoeddir ochr yn ochr â'r Bil Drafft h.y. Memorandwm Esboniadol Drafft (gan gynnwys yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol) ac Asesiadau Effaith penodol.

Cwestiwn 9.3: Rydym wedi gofyn nifer o gwestiynau penodol. Os hoffech godi unrhyw faterion cysylltiedig nad ydym ni wedi mynd i'r afael â nhw yn benodol, defnyddiwch y lle isod i'w nodi.